

Bratislavský samosprávny kraj

OCRAK

STRATÉGIA ROZVOJA KULTÚRY 2015-2020

Stratégia rozvoja kultúry v Bratislavskom samosprávnom kraji na roky 2015 – 2020

Obsah

I. ÚVOD

1. Bez kultúry nie sme
2. Historický exkurz
3. Kľúčové výrazy a definície

II. ANALYTICKÁ ČASŤ

1. Legislatívne a strategické rámce
2. Výkon kompetencií samosprávnych krajov v oblasti kultúry
3. Konceptčné a strategické materiály BSK pre oblasť kultúry
4. Kultúrna infraštruktúra Bratislavského samosprávneho kraja
5. Porovnanie BSK s ostatnými samosprávnymi kraji
6. SWOT analýza

III. STRATEGICKÁ ČASŤ

1. Úvod
2. Strategická vízia
3. Dlhodobé zásady kultúrnej politiky BSK
4. Strategické oblasti rozvoja kultúry

IV. PROGRAMOVÁ ČASŤ

1. Nástroje implementácie stratégie rozvoja kultúry
2. Akčný plán

V. ZÁVER

I. ÚVOD

1. Bez kultúry nie sme

Kultúra je jeden z najzásadnejších nástrojov kultivácie človeka. Kultúra rozvíja vkus, myslenie, formuje morálku, kultúra je predpoklad vzniku spoločenského názoru. Kultúra priamo posilňuje občiansku spoločnosť. Kultúra je miesto inšpirácie. Kultúra je kreativita. Kultúra je náš obraz. V širšom zmysle je kultúra synonymom civilizácie. Bez kultúry nie sme.

Napriek tomu v slovenskej spoločnosti pretrváva vžitá predstava, že kultúra je akási nadstavbová spoločenská aktivita, bez ktorej pokojne môžeme existovať, nemusíme sa veľmi usilovať ju rozvíjať ani ovplyvňovať, a keďže je navyše ešte aj odkázaná na podporu z verejných zdrojov, nemá zrejme ani veľký hospodársky potenciál. Na Slovensku nemáme hlboko zakorenený pocit, že práve kultúra je náš určujúci identifikačný znak.

V súčasnej Európe existuje široký konsenzus, že kultúra je verejná služba, ktorá priamo súvisí s kvalitou života a je záležitosťou identity miesta a občanov. Preto väčšina kultúrnych politik európskych krajín v oblasti podpory kultúry posilňuje autoritu a význam regiónov.

Táto stratégia sa v duchu tohto motta zaoberá rozvojom kultúry v intenciách štyroch priorít, ktoré sú zhodné s prioritami uplatňovanými v Európe už niekoľko desaťročí:

- Podpora kultúrnej identity
- Podpora kultúrnej rozmanitosti
- Podpora tvorivosti
- Podpora účasti občanov na kultúre

2. Historický exkurz

Búrliivy proces zmien, hľadania, pokusov a aj omylov po roku 1989 neobišiel ani kultúru. Predstava o akejsi vyabstrahovanej vznešenej rozkvitajúcej kultúre a umení bez dosahu akýchkoľvek politických, ideologických, či ekonomických vplyvov, sa ukázala ako nereálna. Konfrontácia s konzumnými princípmi trhu, prienikom globalizačných trendov a drsnými politickými a svetonázorovými zápasmi spustila početné názorové strety a turbulentné diskusie, vrátane občianskeho odporu a nepokojov. Kultúrna a umelecká obec bola náhle konfrontovaná s dilemou, či chce viac slobody, alebo istôt, vo verejnom diskurze prevládlo zdanie o nezmieriteľnosti hodnotových a ekonomických argumentov, antagonisticky sa vyhrotil centralistický dirigizmus oproti samosprávnemu princípu. Žiaľ, s výnimkou opatrení z obdobia rokov 1990-1992 (napr. dotačný systém „Pro Slovakia“ alebo verejnoprávne médiá) sa doteraz prakticky nerealizovala komplexná reforma kultúry vo všetkých jej oblastiach. V súvislosti s tým došlo k deštrukcii inštitucionálnej bázy (filmové štúdio Koliba), ale predovšetkým k absencii systematickej podpory nezávislej a alternatívnej (nezriaďovanej) kultúry, najmä umeleckej tvorby. Výsledkom je situácia, kedy sa vžila predstava o akýchsi „vlastných“ a „nevlastných“ deťoch (zriaďovaných a nezriaďovaných inštitúciách), pričom o tie vlastné sa treba starať z povinnosti a o tie druhé len vtedy, ak na to náhodou zvýšia zdroje. V kultúre neexistujú vlastné a nevlastné deti, tak ako neexistujú vlastní a nevlastní občania. I preto

väčšina európskych krajín prešla na princíp financovania prostredníctvom grantových systémov na rôznych úrovniach, ktoré zjednocujú subjekty kultúry vo vzťahu k verejným prostriedkom. Vráťme sa však k histórii.

V záujme kontinuity činnosti a najmä v záujme zachovania zbierkových fondov (múzea, knižnice, galérie) ministerstvo kultúry po zániku okresných národných výborov prevzalo na seba dočasne zriaďovateľskú funkciu vo vzťahu k vyše 200 inštitúciám (keďže mnoho inštitúcií zostalo bez zriaďovateľa a bez rozpočtových zdrojov). V roku 1996 vtedajší minister kultúry Hudec zrealizoval model takzvaných intendantúr. Zrušil právnu subjektivitu jednotlivých kultúrnych inštitúcií a organizačne ich začlenil pod obdobu socialistických stredných článkov riadenia, pod intendantúry. Kultúrne inštitúcie tak prišli nielen o svojprávnosť, ale aj o finančné zdroje, o rozpočet. Výsledkom tohto centralistického experimentu bol chaos, kolaps kultúrnych inštitúcií a nakoniec celonárodná vlna štrajkov. Predmetné inštitúcie síce získali späť právnu subjektivitu, no zväčša prešli do zriaďovateľskej pôsobnosti nižších článkov štátnej správy (krajské úrady, okresné úrady). Tento stav bol vo svojej podstate opäť len variant centralistického modelu. Nezriadovaná kultúra v tomto období prežívala najmä vďaka dotačným schémam nezávislých odnoží zahraničných nadácií, sporadickým sponzorským darom a symbolickej podpore niektorých miestnych samospráv.

Po roku 1998 sa k občianskym iniciatívam pridal aj reálny politický záujem o hľadanie efektívneho riešenia správy vecí verejných, pričom inšpiráciou sa stali funkčné samosprávne modely niektorých európskych krajín. Výsledkom bola územnosprávna reforma a vznik vyšších územných celkov v roku 2002. Všeobecným cieľom zriadenia samosprávnych krajov bola predovšetkým decentralizácia, snaha preniesť niektoré kompetencie štátnej správy a ich výkon bližšie k občanovi, respektíve obyvateľovi a to aj v záujme efektívnejšej spätnej väzby a hodnotenia ich výkonu. Zároveň mala reforma ambíciu vytvoriť predpoklady pre rozvoj regiónov a eliminovať narastajúce rozdiely medzi jednotlivými časťami Slovenska. Prirodzeným predpokladom funkčnosti reformy mala byť nezávislosť od redistribúcie centrálnych financií a vlastné zdroje príjmov (fiškálna decentralizácia).

Medzi originálne kompetencie vyšších územných celkov patrí aj kultúra. Ako už bolo spomínané, európske krajiny kompetencie regiónov v priebehu ostatných desaťročí systematicky posilňujú.

Vo vzťahu ku kultúre mal vznik samosprávnych regiónov vytvoriť podmienky na podporu, rozvoj a prezentáciu kultúrnych hodnôt a aktivít v regióne a podporiť ochranu, poznávanie a prezentáciu kultúrneho dedičstva. Efektívny výkon originálnych a prenesených kompetencií samosprávnych krajov je podmienený aj systémovým a koncepčným prístupom, strategickým plánovaním a vhodným nastavením regionálnych politík. Predpokladom takéhoto prístupu je aj vypracovanie relevantných koncepčných a strategických podkladov.

3. Kľúčové výrazy a definície

Stratégia rozvoja kultúry v BSK na roky 2015-2020 – sústava poznatkov, východísk, cieľov, zásad, nástrojov a pravidiel, záväzných pre činnosť samosprávnych a výkonných orgánov BSK zameranú na podporu a rozvoj kultúry. Má ambíciu stať sa nadčasovým koncepčným zázemím pre uvažovanie o kultúre na regionálnej úrovni a zároveň časovo záväzným manuálom pre najbližšie roky.

Kultúra – celok tvorby, difúzie, distribúcie a užívania tvorivých ľudských produktov; súhrn hmotných a nehmotných statkov, hodnôt, artefaktov a noriem vytváraných ľudskou spoločnosťou (neuchopiteľný kapitál spoločnosti); dynamický systém aktivít a činností uspokojujúcich ľudské kultúrne a umelecké potreby; atribút ľudskej tvorivosti a identity; parameter spoločenskej vyspelosti, prosperity a humanity; zdroj formovania jednotlivcov a spoločnosti a historického napredovania; v širšom zmysle kreatívna báza rozvoja a špecifická oblasť ekonomiky

Zriaďovaná kultúra – sústava kultúrnych subjektov priamo napojených na čerpanie verejných finančných zdrojov; inštitúcie a infraštruktúra kultúry v zriaďovateľskej pôsobnosti štátu, samosprávnych krajov, miestnych samospráv a inštitúcie zriadené zo zákona

Nezriaďovaná (nezávislá, nezaradená) kultúra – súbor aktérov kultúrneho diania, predovšetkým umeleckej tvorby, pôsobiacich nezávisle od zriaďovaných kultúrnych inštitúcií a mimo priamych väzieb na verejné rozpočty; predovšetkým jednotlivci, ich neformálne a formálne platformy a zoskupenia (tvorivé skupiny, subjekty tretieho sektora)

Umelecká tvorba - rýdzo osobný kreatívny prejav vo fáze tvorby, ako aj pri jej prenose, odovzdávaní a prijímaní; prostredníctvom pôsobenia na široký okruh ľudí sa umelecká tvorba stáva osobitným verejným statkom

Kultúrne dedičstvo – hmotné a nehmotné hodnoty, postupy, prejavy, poznatky, schopnosti, nástroje, predmety, artefakty,... kultúrnych prejavov a aktivít a doklady vývoja spoločnosti

Kreatívny priemysel – špecifická časť ekonomiky, ktorá vytvára ekonomickú hodnotu na základe individuálneho kreatívneho vkladu a umeleckého nadania (tvorivé činnosti ako architektúra, dizajn, film, hudba a ďalšie) ¹

¹ Pojem ako ho definuje Ministerstvo kultúry

II. ANALYTICKÁ ČASŤ

1. Legislatívne a strategické rámce

Základný kompetenčný rámec samosprávnych krajov vymedzuje **zákon NR SR č. 302/2001 Z. z. o samosprávnych krajoch a zákon NR SR č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky.**

Výkon a rozsah kompetencií samosprávnych krajov v oblasti kultúry podrobnejšie upravujú ďalšie všeobecne záväzné špecializované právne normy, najmä: Zákon NR SR č. 238/2014 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu (plné znenie zákona NR SR č. 49/2002 o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších úprav a doplnkov), Zákon NR SR č. 200/1994 o reštaurátorskej komore a výkone činnosti jej členov v znení neskorších úprav a doplnkov, Zákon NR SR č. 206/2009 Z. z. o múzeách a galériách v znení neskorších zmien a doplnkov Zákon NR SR č. 183/2000 Z. z. o knižniciach v znení neskorších úprav a doplnkov (s účinnosťou od 1.7.2015 zákon č. 126/2015 Z. z.), zákon NR SR č. 212/1997 Z. z. o povinných výtlačkoch v znení neskorších úprav a doplnkov, zákon NR SR č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon NR SR č. 61/2000 Z. z. o osvetovej činnosti v znení neskorších úprav a doplnkov, zákon NR SR č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom v znení neskorších úprav a doplnkov, na ktoré nadväzujú príslušné vykonávacie predpisy.

Slovenská republika síce má pre jednotlivé odvetvia a oblasti kultúry vypracované viaceré koncepčné a strategické materiály (Koncepcia ochrany pamiatkového fondu SR, Stratégia rozvoja múzeí a galérií, Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva, Koncepcia starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru...), no až do roku 2014 nemalo ministerstvo kultúry vypracovanú komplexnú strategickú víziu rozvoja kultúry ako takej. Zásadným strategickým materiálom pre rozvoj kultúry na Slovensku sa stala až **Stratégia rozvoja kultúry Slovenskej republiky na roky 2014 – 2020**, ktorú schválila Vláda SR v roku 2014. Stratégia je pomerne popisná a všeobecne koncipovaná, sústreďuje sa najmä na deklarovanie významu a prínosu kultúry a popis súčasného stavu. Výrazným posunom a prínosom materiálu je predovšetkým nový pohľad na kultúru. Kultúru nedefinuje len ako nejakú „nadstavbu“, ale vníma ju ako komplexný zdroj hodnôt, vrátane ekonomických. Stratégia definuje kľúčové strategické oblasti a jej prílohou je návrh priorít a opatrení.

2. Výkon kompetencií samosprávnych krajov v oblasti kultúry

Zákon NR SR č. 302/2001 Z. z. o samosprávnych krajoch v paragrafe 4 odseku (1) písmene l) vymedzuje pôsobnosť samosprávneho kraja v oblasti kultúry nasledovne: „utvára podmienky na tvorbu, prezentáciu a rozvoj kultúrnych hodnôt a kultúrnych aktivít a stará sa o ochranu pamiatkového fondu“.

Zákon priamo neuvádza akým spôsobom a akými nástrojmi majú kraje svoje kompetencie v oblasti kultúry vykonávať. Z uvedeného zákona a aj z ďalších špecializovaných zákonov však vyplýva zriaďovateľská funkcia vo vzťahu k takzvaným kultúrnym zariadeniam (múzeá, galérie, divadlá, knižnice, osvetové strediská, planetária a pod.). Práve prostredníctvom zriaďovaných kultúrnych

zariadení vykonávajú samosprávne kraje podstatnú časť svojich kompetencií v oblasti kultúry. Kultúrne zariadenia sú v niektorých prípadoch zároveň organizačnou bázou neprofesionálnych kultúrnych subjektov (folklórne súbory a pod.).

S kultúrou súvisiacu administratívno-správnú, organizačnú a koordinačnú agendu vykonávajú úrady samosprávnych krajov prostredníctvom svojich organizačných útvarov, či už sú to samostatné odbory, alebo oddelenia kultúry. Nezastupiteľný poradný a iniciačný význam pre rozhodovanie samotných zastupiteľstiev a následne pre činnosť úradov samosprávnych krajov majú komisie kultúry, pôsobiace pri zastupiteľstvách.

Samosprávne kraje pri výkone kompetencií v oblasti kultúry kooperujú s ústrednými orgánmi štátnej správy (najmä ministerstvo kultúry), ďalšími orgánmi štátnej správy (napríklad krajské pamiatkové úrady) a orgánmi miestnych samospráv. Pri realizácii vlastných a pri podpore ďalších kultúrnych aktivít spolupracujú s odbornými inštitúciami, záujmovými, profesijnými a stavovskými združeniami, školami, tretím sektorom, občianskymi aktivistami aj osobnosťami z oblasti kultúry a umenia.

Vo všeobecnosti platí, že samosprávne kraje podporujú rozvoj kultúry primárne prostredníctvom zriaďovaných kultúrnych zariadení, priamo napojených na rozpočty krajov. Osobitným nástrojom na podporu „nezriaďovanej“ kultúry sú dotačné mechanizmy samosprávnych krajov, ktoré v zákonom rozsahu upravujú príslušné všeobecne záväzné nariadenia. Zdroje samosprávnych dotačných schém sú však výrazne obmedzené a mechanizmy rozhodovania zväčša fungujú na iných ako odborných princípoch.

3. Konceptné a strategické materiály BSK pre oblasť kultúry

Krátko po vzniku VÚC, v decembri 2002, prijalo zastupiteľstvo Bratislavského samosprávneho kraja **Koncepciu rozvoja kultúry a športu v podmienkach Bratislavského samosprávneho kraja v rokoch 2002 – 2005**. Jej prioritou bola predovšetkým stabilizácia a rozvoj inštitucionálnej bázy, siete kultúrnych zariadení delimitovaných do zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávneho kraja. Koncepcia vo všeobecnej rovine deklarovala podporu jednotlivých oblastí kultúry a ochrany kultúrneho dedičstva, s poukázaním na niektoré konkrétne aktivity, spolupracujúce subjekty a zoznam kultúrnych pamiatok na území kraja. Uvedený materiál bol málo konkrétny, predovšetkým však mu však chýbala prepojenosť na ekonomické nástroje. V roku 2007 vypracovalo oddelenie kultúry Úradu BSK návrh **Koncepcie rozvoja kultúry v Bratislavskom samosprávnom kraji**. Tento koncept nebol ďalej rozpracovaný. V roku 2013 bol schválený **Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja BSK na roky 2014 – 2020 vrátane Akčného plánu**. V oblasti kultúry Akčný plán definuje jednotlivé priority, stanovuje opatrenia na ich plnenie, kvantifikuje finančné náklady a určuje kompetentné a zodpovedné subjekty. V súčasnosti však neexistuje aktuálny samostatný konceptný dokument pre rozvoj kultúry.

4. Kultúrna infraštruktúra Bratislavského samosprávneho kraja²

Bratislavský samosprávny kraj má v porovnaní s ostatnými kraji špecifické postavenie. Je zároveň samosprávnym regiónom, zároveň sa na jeho území nachádza Bratislava, hlavné a najväčšie mesto Slovenskej republiky s osobitným štatútom. Dôsledkom je prelínanie štátnej, metropolitnej, regionálnej, miestnej, mestskej i vidieckej kultúry. Z geografickej polohy vyplýva intenzívnejšia cezhraničná komunikácia. Špecifiká kraja okrem iného generujú početnú nezávislú a alternatívnu (nezriaďovanú) kultúrnu a umeleckú scénu. Dôležitým faktorom je aj vysoký „dopyt“ po kultúre a kultúrna vyspelosť obyvateľov regiónu. To všetko predstavuje obrovský, zatiaľ prakticky nezúročený potenciál celkového rozvoja a prosperity. Predpokladom je funkčné prepojenie na ďalšie oblasti (cestovný ruch, služby...), sieťovanie subjektov kultúrneho diania, vytváranie partnerstiev a efektívna propagácia.

Samotný Bratislavský samosprávny kraj zriaďuje sedem kultúrnych zariadení. Tieto inštitúcie „nadobudol“ kraj pri svojom vzniku delimitáciou z krajského úradu v roku 2002.

Bratislavský samosprávny kraj nezriaďuje ani systematicky nepodporuje žiadnu inštitúciu či dlhodobú aktivitu v oblasti hudby, galerijných činností, popularizácie vedy, či vzdelávania v oblasti kultúry. V prípade hudobnej kultúry je aktuálna ponuka v Bratislavskom regióne primeraná.

Administratívno-správnu organizačnú, riadiacu a koordinačnú funkciu vykonáva Úrad BSK prostredníctvom oddelenia kultúry. To bolo pôvodne súčasťou odboru odvetvových činností, neskôr odboru školstva, mládeže, športu a v súčasnosti je začlenené do odboru cestovného ruchu a kultúry.

Osobitný dotačný systém pre oblasť kultúry BSK nemá. Ako nástroj podpory kultúry využíva Bratislavská župa všeobecnú dotačnú schému v zmysle VZN č. 6/2012.

Subjekty kultúrneho diania v BSK

Na území Bratislavského regiónu z hľadiska právneho, ekonomického a organizačného paralelne pôsobia:

- Kultúrne subjekty zriaďované štátom
- Kultúrne subjekty (kultúrne zariadenia) zriaďované samosprávnym krajom
- Kultúrne subjekty zriaďované mestom Bratislava a jej mestskými časťami
- Kultúrne subjekty zriaďované, respektíve ďalšími mestami a obcami BSK
- Kultúrne subjekty zaštitené uvedenými subjektmi (súbory, krúžky a pod.)
- Zahraničné kultúrne inštitúcie
- Kultúrne subjekty tretieho sektora
- Privátne subjekty pôsobiace v oblasti kultúry
- Samostatní tvoriví umelci a ich zoskupenia, ľudoví umelci a výrobcovia
- Školy a vzdelávacie inštitúcie
- Participujúce subjekty (médiá, propagácia, cestovný ruch, služby...)

² Podľa PHSR 2014 – 2020, str. 111 – 118, rozpracované a doplnené o informácie zo Správy o činnosti kultúrnych zariadení za rok 2014 (materiál do zastupiteľstva BSK, apríl 2015)

Popri špecializovaných inštitúciách a subjektoch sa v Bratislavskom kraji dlhodobo etablovali viaceré kultúrne uzly (centrá), prezentujúce rozličné oblasti kultúry a umenia (A4 – priestor súčasnej kultúry, KC Dunaj, Batyskaf). Táto početná a štruktúrovaná platforma je obrovským potenciálom a predpokladom sociálneho, hospodárskeho a celkového rozvoja. To Bratislavský kraj výrazne zvýhodňuje oproti iným regiónom. Žiaľ, zatiaľ namiesto synergického prístupu a podpory všetkých platforiem stále dominuje zriaďovateľský partikularizmus.

Stála scéna

Divadlá

Ročný výkaz Ministerstva kultúry SR o štátnych a súkromných profesionálnych divadlách eviduje za rok 2010 celkom 71 stálych scén s počtom sedadiel 14 703.

V sledovanom období pôsobilo v Bratislavskom kraji 7 divadelných subjektov s priamou väzbou na verejné finančné zdroje (zriaďované štátom, samosprávnym krajom, mestami alebo obcami), ktoré vykazovali 10 stálych scén a 12 súkromných divadelných subjektov so 17 scénami. Divadelná scéna pôsobiaca na území BSK disponovala celkovým počtom 6 132 sedadiel.

Odohrané predstavenia vykazovaných divadiel v SR videlo v roku 2010 celkovo 1 254 330 divákov, z ktorých až 645 507 divákov navštívilo inscenácie v divadelných zariadeniach sídlacích v Bratislavskom samosprávnom kraji, t.j. takmer 51,5 % divákov. Bratislava je tak bezpochyby národným centrom divadelného života a pôsobiskom aktívnych divadelných inštitúcií ponúkajúcich množstvo hier a inscenácií.

Štátne divadlá, resp. divadlá v správe štátu, BSK alebo obce v riešenom území, navštívilo v Bratislavskom samosprávnom kraji v roku 2010 celkovo 465 507 návštevníkov, čo pri počte 689 094 ponúknutých miest v hľadisku na všetkých predstaveniach predstavuje globálnu obsadenosť na úrovni 67,55 %. Súkromné divadlá navštívilo 179 993 osôb.

Divadlá v BSK

Bratislavský kraj	Štátne	Neštátne
Počet stálych scén v prevádzke	10	17
Počet sedadiel v stálych scénach v prevádzke	4320	1996
Divadelné súbory	7	12

Zdroj: Databáza RegDat, 2011

Repertoár a návštevníci divadiel v BSK, rok 2011

Bratislavský kraj	Počet inscenácií v repertoári		Počet predstavení		Počet premiér		Počet návštevníkov na predstaveniach	
	Štátne	Neštátne	Štátne	Neštátne	Štátne	Neštátne	Štátne	Neštátne
Činohra	83	102	867	1032	21	35	204578	156981
Opera	27	1	168	2	4	0	69592	163
Opereta	0	0	0	0	0	0	0	0
Muzikál	7	0	102	0	2	0	43630	0

Balet	14	0	84	0	5	0	41498	0
Pohybové divadlo	0	12	0	65	0	2	0	18267
Bábkové divadlo	34	26	313	346	3	7	43658	18900
Ostatné	24	9	48	68	1	2	21340	3486
Spolu	189	150	1582	1513	36	46	424296	216484

Zdroj: Databáza RegDat, 2011

Divadelné festivaly

V roku 2010 zorganizovali profesionálne divadlá v SR celkovo 28 divadelných prehliadok alebo festivalov a tiež 60 tvorivých divadelných dielní. Dve prehliadky z uvedeného počtu boli regionálneho charakteru, 6 bolo celoslovenských a 20 festivalov malo medzinárodný charakter. Festivalových podujatí sa zúčastnilo 22 972 slovenských aj zahraničných aktívnych účastníkov a 83 223 návštevníkov.

Na území BSK sa v roku 2010 uskutočnilo 10 takýchto divadelných podujatí, z ktorých 8 malo medzinárodný charakter a 2 celoslovenský. Iba jeden festival bol pritom neperiodického charakteru, inak všetky podujatia sa uskutočnili v rámci periodického, resp. ich dlhodobého pôsobenia. Tvorivých dielní a workshopov na divadelnú tematiku sa na území BSK v rovnakom roku uskutočnilo celkovo 18, t.j. 30% obdobných podujatí na celom území SR.

Tri zo štyroch krajom zriaďovaných divadiel v rámci svojej činnosti realizujú divadelné festivaly: Divadlo ASTORKA Korzo 90 – Festival Astorka, Bratislavské bábkové divadlo – Medzinárodný festival pre deti a mládež (bienále), Divadlo LUDUS – festival Puberťák.

Galérie – výtvarné umenie

Ročný výkaz Ministerstva kultúry SR o galériách uvádza za rok 2010 na Slovensku celkovo 25 galérií. Jedna galéria je v zriaďovateľskej pôsobnosti štátu, 16 prináleží samosprávnym krajom, 7 galérií je obecných a v prípade 1 galérie je zriaďovateľom iná právnická osoba. Návštevnosť v jednotlivých galériách v SR kolísala, no celkovo oproti roku 2009 vykazuje nárast z 374 667 osôb na 414 323 osôb. Záujem o expozície v galériách a ich návštevnosť z časového hľadiska vykazuje vzostupnú tendenciu.

Na území Bratislavského kraja pôsobili podľa výkazu v roku 2010 tri galérie so 4 pobočkami, ktoré svoju činnosť vykonávali v podobe 25 stálych expozícií. Celkovo sa však v kraji uskutočnilo 79 realizovaných výstav, ktoré v roku 2010 navštívilo 106 201 návštevníkov, z toho 42 161 neplatiacich. Galérie totiž v rámci osvetovej motivácie verejnosti a zvýšenia návštevnosti galérií zaviedli rôzne predplatné vstupy, ktoré umožňujú návštevníkom niekoľkonásobný počet vstupov. Niektoré galérie poskytujú voľný vstup v poslednú nedeľu v mesiaci, niektoré v rámci dní galérií a múzeí, iné poskytujú voľný vstup pre pedagógov a žiakov výtvarných odborov, pre výtvarných umelcov, pracovníkov galérií a múzeí a pod.

Bratislavský kraj sa na celkovej návštevnosti galérií v SR podieľal viac ako 25% všetkých osôb, ktoré v roku 2010 zavítali do galérií v krajine.

Galérie v BSK porovnanie počtu v 2001 a 2011

Bratislavský kraj	2001	2011
Počet galérií	3	3
Počet pobočiek	6	2
Počet tematických expozícií	20	25
Počet zbierkových predmetov	90210	93796
Počet vlastných výstav realizovaných v SR	51	53
Počet realizovaných výstav	89	10
Počet výstav dovezených zo zahraničia	10	479
Počet kultúrno-výchovných a vzdelávacích aktivít usporiadaných galériami	479	135378
Počet návštevníkov na výstavách a expozíciách	135378	136092

Zdroj: Databáza RegDat, 2011

V meste Bratislava však postupne etablovalo viac ako 60 menších „galérií“ prezentujúcich rôzne formy súčasného umenia. Ich zriaďovateľom sú fyzické a právnické osoby, pričom ich činnosť nie je jednotne monitorovaná. Galérie sú však obdobne zamerané na autorskú prezentáciu umeleckých diel, ako aj na ponúkajú priestorov pre začínajúcich umelcov. Tieto galérie pôsobia nielen na komerčnom princípe, ale vytvárajú aj príležitosti pre manifestovanie aktuálnych trendov kreatívneho sveta umenia. Ich význam je preto prierezového charakteru.

Múzeá

Ročný výkaz Ministerstva kultúry SR o múzeách evidoval v roku 2010 na Slovensku pôsobnosť celkovo 110 múzeí. V tomto roku bolo navyše zaregistrované jedno nové múzeum priamo na území BSK, t.j. Mestské múzeum v Senci.

Múzeá v BSK porovnanie počtu v 2001 a 2011

Bratislavský kraj	2001	2011
Počet múzeí	16	26
Počet pobočiek	9	17
Počet tematických expozícií	55	60
Počet zbierkových predmetov	3112838	3423082
Počet realizovaných výstav	177	199
Počet vlastných výstav realizovaných v SR	..	146
Počet výstav dovezených zo zahraničia	..	5
Počet kultúrno-výchovných a vzdelávacích aktivít usporiadaných múzeami	1178	885
Počet návštevníkov na výstavách a expozíciách	496550	573937

Zdroj: Databáza RegDat, 2011

Počet návštevníkov výstav a expozícií v múzeách predstavoval na Slovensku v tomto roku 3 313 510, z ktorých 1 171 281 ľudí bolo neplatiacich na základe obdobnej špecifikácie motivovania verejnosti navštíviť kultúrne stánky ako v prípade vyššie uvedených Galérií.

Na území Bratislavského kraja pôsobili v roku 2010 takmer 23 % všetkých múzeí na Slovensku, t.j. 25 múzeí s 19 pobočkami, ktoré svoju činnosť demonštrovali v podobe 57 stálych expozícií. Celkovo sa v kraji uskutočnilo 196 výstav, ktoré v roku 2010 navštívilo 463 522

návštevníkov, z toho 186 360 neplatiacich. Bratislavský kraj sa na návštevnosti múzeí na Slovensku podieľal takmer 14% všetkých osôb.

Múzeá na Slovensku usporiadali v roku 2010 celkovo 1 227 výstav. Spomedzi múzeí, pôsobiacich na území BSK sa medzi najnavštevovanejšie múzeá v SR (na šiestom mieste) zaradilo Múzeum mesta Bratislavy – Národná kultúrna pamiatka Hrad Devín.

Rozvoj múzeí a galérií

Návrh stratégie rozvoja múzeí a galérií v Slovenskej republike považuje za najvýznamnejšie piliere rozvoja v oblasti muzeálnej práce najmä odbornú správu, ochranu zbierkových predmetov, inovatívne riešenia implementácie informačných technológií do muzeálnej práce, znižovanie nárokov na kvalitu a potrebu profesionálneho rastu ľudských zdrojov a predovšetkým atraktívne formy prezentácie muzeálnych výstupov pre verejnosť.

Digitalizácia huteľného kultúrneho dedičstva a zapojenie získaných poznatkov a informácií do systémov smerujúcich k znalostnej spoločnosti predstavuje jednu zo základných priorít rozvoja múzeí a galérií, ku ktorej smeruje aj rozvoj múzeí a galérií v Bratislavskom kraji. Paralelným cieľom je možnosť operatívnejšieho využitia informácií a poznatkov vo vyučovacom a vzdelávacom procese.

Kiná

Kiná dnes predstavujú jednu z najpopulárnejších foriem kultúrnych zariadení vôbec. Na území Bratislavského kraja sa nachádza približne 30 aktívnych projekčných miest. Vo väčšine prípadov sú súčasťou rozsiahlych komplexov, čo má za dôsledkov postupné eliminovanie počtu lokálnych kín a filmových klubov, ktoré zachovávajú tradičné umelecké hodnoty kinematografie.

Na území kraja pôsobí viacero tzv. jednosálových artkín, filmových klubov a viaceré kultúrne priestory majú v programovej ponuke aj umeleckú filmovú dramaturgiu. Aj divadlo Aréna, ktoré patrí do zriaďovateľskej pôsobnosti BSK, v súčasnosti pripravuje projekt tematických filmových večerov.

Knižnice

V ročnom výkaze Ministerstva kultúry SR o knižniciach sa na Slovensku za rok 2010 uvádza celkový počet 1990 fungujúcich verejných knižníc, čo v porovnaní s predchádzajúcim rokom predstavuje úbytok o 71 knižníc. Vedeckých knižníc sledovaných v rezorte kultúry SR bolo celkovo 9. Akademické a zároveň aj špecializované vedecké knižnice sa vykazujú od roku 2007 len v rezorte školstva, medzi ktoré na území BSK patrí Slovenská ekonomická knižnica EU v Bratislave. Počet špeciálnych knižníc sa v roku 2010 znížil v SR o jedenást, t.j. na úroveň 346 knižníc.

Na základe ročných výstupov Regionálnej databázy REGDAT Štatistického úradu SR bolo v roku 2010 na Slovensku celkovo 1 990 fungujúcich knižníc. Na území BSK sa nachádzalo v tomto roku 79 knižníc, t.j. 3,82% všetkých knižníc SR. Z pomedzi 506 2448 aktívnych užívateľov knižníc na Slovensku bolo z BSK 50 604, t.j. 10%. Zhruba desať percentné zastúpenie má aj počet návštevníkov.

Knižnice v Bratislavskom samosprávnom kraji

	2006	2007	2008	2009	2010
Fungujúce knižnice	79	72	74	74	76
Aktívni používatelia	52 304	51 767	49 820	49 249	50 604
Aktívni používatelia do 15 rokov	16 626	16 67	15 126	16 815	14 959
Počet návštevníkov	564 100	561 584	576 335	552 719	602 080

Zdroj: Databáza REGDAT, ŠÚ SR

Knižničné jednotky a výpožičky v Bratislavskom samosprávnom kraji

	2006	2007	2008	2009	2010
Knižničné jednotky spolu	1 756 720	1 759 851	1 752 900	1 737 299	1 738 684
Odborná literatúra pre dospelých	452 215	464 236	456 931	449 240	451 867
Krásna literatúra pre dospelých	849 174	842 300	846 494	843 814	846 727
Odborná literatúra pre deti	94 721	88 705	88 015	86 976	85 595
Krásna literatúra pre deti	360 591	364 608	361 448	357 269	354 495

Počet výpožičiek

	2006	2007	2008	2009	2010
Knižničné jednotky spolu	2 347 593	2 409 032	2 298 931	2 240 120	2 183 400
Odborná literatúra pre dospelých	348 636	365 484	356 955	344 788	322 899
Krásna literatúra pre dospelých	945 386	972 790	938 998	946 655	938 060
Odborná literatúra pre deti	125 006	124 673	107 011	101 781	95 533
Krásna literatúra pre deti	356 219	356 028	330 310	305 632	338 629

Zdroj: Databáza REGDAT, ŠÚ SR

Podľa Adresáru knižníc SR, ktorý prevádzkuje Slovenská národná knižnica za účelom zverejňovania štatistickej ročenky o knižniciach, sa v Bratislavskom samosprávnom kraji nachádza nasledujúca významovo - účelová štruktúra knižníc.

Štruktúra knižníc BSK	počet
Regionálne knižnice s krajskou pôsobnosťou	1
Regionálne knižnice	1
Mestské knižnice	10
Obecné profesionalizované knižnice	14
Obecné neprofesionalizované knižnice	48
Špecializované knižnice	83
<i>Z toho lekárske knižnice</i>	11
<i>Technické knižnice</i>	12
<i>Pôdohospodárske knižnice</i>	4
<i>Knižnice múzeí a galérií</i>	12
<i>Knižnice SAV</i>	39
<i>Iné špeciálne knižnice</i>	5

zdroj: Adresár knižníc SR, Slovenská národná knižnica

Podľa Návrhu stratégie rozvoja slovenského knihovníctva je potrebné považovať všetky súčasti Knižničného systému SR bez ohľadu na zriaďovateľa – národnú knižnicu; vedecké,

akademické, školské, verejné a špeciálne knižnice – za rovnako dôležité pri rozvoji a stabilizácii celku. Iba stabilný systém môže podľa ustanovení návrhu stratégie posunúť kvalitu knižnično-informačných služieb pre verejnosť na úroveň zodpovedajúcu potrebám vedomostnej spoločnosti.

Regionálna a miestna kultúra

Miestna a regionálna kultúra predstavuje zložitý viacvrstvový segment, ktorý dimenzuje celospoločenský rozvoj. Ďalšie smerovanie jej vývoja bude preto podľa národnej koncepcie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry ovplyvňované vývojom celej spoločnosti, prioritami a kultúrnou politikou verejnej správy a rôznymi globálnymi vplyvmi. Súbežne s týmito trendmi rozvoja má svoju nezastupiteľnú úlohu miestna aj regionálna kultúra ako súčasť rozvoja riešeného územia. Najmä vo forme zabezpečenia ochrany a rozvoja miestnej identity a kultúry, mapovania kultúrnych zdrojov územia, strategického plánovania pri využití kultúrnych, historických a spoločenských poznatkov a silných stránok územia.

Tradičná ľudová kultúra predstavuje súhrn hmotných a nehmotných produktov ľudskej činnosti, vytvorených v tradičných spoločnostiach. Prenášala sa z generácie na generáciu ústnym podaním, napodobňovaním a v podstatne i písomnou formou. Tradičná ľudová kultúra ako ucelený a živý systém zanikala postupne s modernizáciou spoločnosti, avšak viaceré jej prejavy sa stali zdrojom kultúrnej a spoločenskej identity a uchovávajú sa ako prejavy lokálneho, regionálneho alebo národného kultúrneho dedičstva.

Tradičná ľudová kultúra sa uchováva v dvoch prostrediach – v primárnom, prirodzenom vidieckom i mestskom prostredí a v sekundárnom, kde mnohí amatérski umelci, dobrovoľníci a inštitúcie tradičné javy a prejavy predstavujú, interpretujú, imitujú či revitalizujú, pričom hlavným cieľom je poukázať na ich estetickú a vzdelávaciu funkciu. Kľúčovými faktormi uchovávania sú úcta k rodinným tradíciám či tradíciám rodiska, vzťah k národným zvykom a identite, vôľa aktívnych jednotlivcov, inštitucionálna starostlivosť a v neposlednom rade komerčný charakter.

V dnešnej podobe tradičná ľudová kultúra prispieva nielen ku kultivovanosti občanov, ale podieľa sa aj na ekonomickom rozvoji. Je oporou cestovného ruchu v podobe inšpirácie mnohých podnikateľských aktivít a teda aj akýmsi stimulom kreatívnej sebarealizácie jednotlivcov, resp. kreatívneho priemyslu. V prípade BSK prispieva k rozvoju povedomia o celom regióne vrátane jeho manifestovania smerom do zahraničia. Nemalý význam má však aj v mravnej a estetickej výchove mladých ľudí, v rozvíjaní talentu jednotlivcov či folklórnych súborov vo všetkých podobách umenia.

Nebezpečenstvo straty tradičnej ľudovej kultúry a spoločenských dôsledkov je v súčasnosti umocnené otvorenosťou voči preberaniu unifikovaných kultúrnych foriem, najmä procesom globalizácie. Hrozba zániku je preto citelná.

Základným motívom je jej sprístupnenie pre súčasné i budúce generácie. K tomu by mali slúžiť koordinované opatrenia smerujúce k identifikácii, dokumentácii, ochrane a účinnejšiemu prístupu k informáciám o nej, ako aj k podpore a rozvoju ešte žijúcich foriem tradičnej ľudovej kultúry.

Rozvoj regionálnej a miestnej kultúry nemožno oddeliť od oblasti kreatívneho priemyslu, ktorý v európskom kontexte predstavuje najdynamickejšie sa rozvíjajúci segment kultúry. Ako uvádza

národná koncepcia rozvoja miestnej a regionálnej kultúry, kultúra je fenoménom založeným na znalostiach a zručnostiach a jej význam je nenahraditeľný v procese budovania znalostnej spoločnosti. Tým je zdôraznený aj vzájomný vzťah kultúry a školstva.

Hudobná kultúra

Hudobná kultúra je nielen imanentnou súčasťou života prakticky celej verejnosti, ale aj najštruktúrovanejší segment kultúry, v ktorom sa prelína množstvo oblastí (profesionálna, amatérska), foriem a žánrov (od vážnej hudby, cez zábavu a folklór až po underground).

V kraji pôsobí viacero špičkových profesionálnych umeleckých inštitúcií (Slovenská filharmónia, Opera SND), súborov, zoskupení i sólo umelcov, koná sa množstvo pravidelných hudobných podujatí (Bratislavské hudobné slávnosti, festival NEXT, Bratislavské Jazzové dni, ...), príležitostných podujatí, koncertov, prehliadok... Hudba je zároveň asi najviac vnímaná aj ako ekonomická komodita („hudobný priemysel“, festivalová turistika), či prostriedok výchovy a vzdelávania (VŠMU, konzervatóriá, ZUŠ, výchovné koncerty) a prirodzene aj ako neodmysliteľná súčasť zábavy a voľnočasových aktivít.

Súčasťou kultúrnej infraštruktúry kraja sú vo vzťahu k hudbe nielen účelové zariadenia ako koncertné a hudobné sály (Slovenská filharmónia, Slovenský rozhlas, Fuga), ale aj viaceré polyfunkčné a príležitostne využívané objekty a priestory (kultúrne domy a centrá, kostoly) vrátane verejných priestorov (námestia, parky, výstavníka, hradný areál Devín).

Kultúrne pamiatky

Ku koncu roku 2011 bolo na celom území SR evidovaných 13 122 nehnuteľných pamiatkových objektov a 9 501 kultúrnych pamiatok. Priestorové rozloženie nehnuteľných kultúrnych pamiatok nachádzajúcich sa v okresoch BSK je uvedený v nasledujúcej tabuľke.

Pamiatkové objekty a nehnuteľné kultúrne pamiatky v okresoch Bratislavského samosprávneho kraja

Okres	Pamiatkový objekt	Národná kultúrna pamiatka
Bratislava I	895	641
Bratislava II	13	11
Bratislava III	51	27
Bratislava IV	118	61
Bratislava V	28	19
Malacky	113	73
Pezinok	248	185
Senec	45	32
SPOLU	1 511	1 049

Zdroj: Pamiatkový úrad SR

Najväčšia koncentrácia pamiatkových objektov (895) a kultúrnych pamiatok (641) v Bratislavskom kraji sa nachádza v okrese Bratislava I, čo je logicky spôsobené prítomnosťou historického jadra Bratislavy, ktoré je vyhlásené aj za pamiatkovú rezerváciu. Naopak najmenej pamiatok nachádzame v okrese Bratislava II. Z okresov mimo územia Bratislavy je najväčšia koncentrácia pamiatkových objektov a kultúrnych pamiatok v okrese Pezinok. Na území BSK sa

nachádzajú dve pamiatkové rezervácie: v Bratislave a vo Veľkých Levároch (pamiatková rezervácia je územie s uceleným historickým sídelným usporiadaním a s veľkou koncentráciou nehnuteľných kultúrnych pamiatok, alebo územie so skupinami významných archeologických nálezov) a niekoľko pamiatkových zón: Bratislava – Rača – Depo, Bratislava Rusovce, Modra (pamiatková zóna je územie s historickým sídelným usporiadaním, územie kultúrnej krajiny s pamiatkovými hodnotami alebo územie s archeologickými nálezmi a archeologickými náleziskami, ktoré možno topograficky vymedziť).

Kultúrno-historický potenciál BSK pre rozvoj cestovného ruchu

Súbor pamiatkového fondu BSK predstavuje veľký potenciál pre tvorbu tematických produktov cestovného ruchu. Medzi takéto objekty patria predovšetkým hrad Devín – Slovanské hradisko, hrad Červený Kameň, Bratislavský hrad s areálom, antické archeologické nálezy (Villa Rustica v Dúbravke, Gerulata v Rusovciach, keltské opidum na Bratislavskom hrade), mestské pamiatkové rezervácie (Bratislava a Svätý Jur) a pamiatková rezervácia ľudovej architektúry vo Veľkých Levároch). Z technických pamiatok a atrakcií treba spomenúť televíznu vežu na Kamzíku, rozhľadňu na Veľkej homoli, vodné dielo v Čunove, Schaubmarov mlyn v Pezinku-Cajle, kamennotehlový secesný most v Kráľovej pri Senci, ale aj Nový most a most Apollo v Bratislave.

Štandardnú ponuku dopĺňajú koncerty, múzeá, galérie, divadlá a kiná. No pre rozvoj cestovného ruchu majú podstatne väčší význam kombinované ponuky poznávacej a zážitkovej turistiky v prepojení na tradície (gastronómia), trhy, či festivaly. Do takto koncipovaných produktov je potrebné integrovať verejné priestranstvá – námestia, ulice, ihriská, parky a záhrady, ako aj vytvárať adekvátnu infraštruktúru (informačné body, cyklotrasy). Na tejto širokej a nesmierne rozmanitej ponuke sa dá postaviť a rozvinúť cestovný ruch orientovaný na kultúru a kvalitu služieb. Pre jeho rozvoj je potrebné:

- zmapovať všetky produkty kultúrneho cestovného ruchu
- analyzovať a vyhodnocovať návštevnosť kultúrnych zariadení
- zapojiť nové svetové trendy a praktiky pre kultúrny cestovný ruch
- pripraviť subregionálne stratégie rozvoja kultúrnych podujatí
- spolupracovať pri tvorbe turistických kultúrnych produktov

Podujatia

Podujatia najrôznejšieho druhu sú efektívnym motivátorom a akcelerátorom cestovného ruchu – zahraničného i domáceho. V BSK sa uskutočňujú podujatia regionálneho, národného i medzinárodného významu (napr. Bratislavské hudobné slávnosti, Jazzové dni, Medzinárodný filmový festival, Kultúrne leto a Hradné slávnosti a mnoho ďalších). Potenciál majú tematicky profilované podujatia a produkty s medzinárodným presahom (napríklad antické pamiatky na dolnom toku Dunaja, Devín ako priestor pre súčasnú kultúru, Keltská Bratislava), alebo historické špecifiká regiónu ako Modranská majolika, Habánska keramika na Záhorí, alebo historické trasy v Malých Karpatoch. Kultúrne podujatia v Bratislavskom kraji zároveň dokazujú, že v regióne intenzívne žije súčasná kultúra vo všetkých žánroch a formách.

Príklady kultúrnych podujatí (umenie, regionálne tradície, zábava):

<p>Bratislava</p>	<p>Bratislava v pohybe Nu Dance Fest Wilsonic Next – festival súčasnej hudby Anasoft litera Pro-téza (festival súčasného umenia) Festival Asorka Festival Nová dráma Festival Puberťák (Divadlo Ludus) Bratislava Design Week Multiplace (festival kultúry nových médií) Letné Shakespearovské slávnosti Bratislavské Jazzové Dni Pocta slobode (Devín) Febiofest Viva Musica! festival Bratislavský bál Korunovačné slávnosti Bratislavský majáles Račianske hody Račianske vinobranie Obliehanie BA Napoleonom Konvergencie Melos Étos Festival novej hudby Dni starej hudby Bratislavské hudobné slávnosti Medzinárodný filmový festival Bratislava Mesiac fotografie Kultúrne leto CirkulART Brak Bratislavské metamorfózy</p>
<p>Záhorie</p>	<p>Malacká hudobná jar Adventné Malacky Kultúrne leto Zejdeme sa na hambálku Veľká noc v kaštieli Výstavy v kaštieli Prvomájové Malacky Dni zelá v Stupave Jablkové hodovanie Konc jak živé</p>
<p>Malokarpatsko</p>	<p>Keramické trhy Vínne trhy Ad una corda Veľká cena veteránov Pezinský permoník Malokarpatský stravec Festival Eugena Suchoňa</p>

	Pezinský strapec Svätomartinské požehnanie vína Dni otvorených pivníc Jablkové hodovanie Cesta hlíny (Modra) Malokarpatský slávik Stupavská krídlovka Salón výtvarníkov Štúrova Modra
Senec Podunajsko	Senecké leto Karneval Trojkráľové kúpanie Senecká ruka Jablkové hodovanie

Kultúrne zariadenia BSK

Bratislavský samosprávny kraj zriaďuje sedem kultúrnych zariadení. Štyri z nich sú divadlá a sídli na území Bratislavy: Divadlo Aréna, Divadlo ASTORKA Korzo'90, divadlo LUDUS a Bratislavské bábkové divadlo. Mimo Bratislavy sídli Malokarpatské osvetové stredisko v Modre, Malokarpatská knižnica v Pezinku a Malokarpatské múzeum v Pezinku. Svoju činnosť vykonávajú v súlade s úsilím BSK – saturovať potreby a záujmy obyvateľov kraja v oblasti kultúry na celom svojom území, bez ohľadu na sídla kultúrnych zariadení. Toto poslanie sa jednotlivé kultúrne zariadenia usilujú naplniť či už ako spádové inštitúcie, prostredníctvom vysunutých pracovísk, celoregionálnymi podujatiami, partnerstvami a spoluprácou s inými subjektmi, sieťovaním viacerých subjektov pri realizácii podujatí a projektov, alebo koordinačno-metodickou činnosťou. Kultúrne zariadenia zároveň poskytujú služby aj návštevníkom regiónu, angažujú sa v nadregionálnych aktivitách a priamo participujú na tvorbe, ochrane a prezentácii kultúrnych hodnôt a vytváraní dobrého mena BSK doma aj v zahraničí.

Lokalizácia uvedených kultúrnych zariadení je predmetom častých výhrad: všetky štyri divadlá sídli v Bratislave, múzeum, knižnica a osvetové stredisko v malokarpatskom subregióne (Pezinok, Modra). V prípade divadiel je nevyhnutné početné divácke zázemie a rovnomerná dostupnosť, preto je ich situovanie v Bratislave jediným možným riešením. Do budúcnosti by chcelo BSK vytvoriť podmienky pre rozšírenie ich činnosti o zázemie do kultúrnych domov v oblasti celého kraja. Malokarpatská knižnica v Pezinku a Malokarpatské osvetové stredisko Modra svojou metodickou, koordinačnou, poradenskou a organizačnou činnosťou relatívne rovnomerne saturujú celé územie kraja a otázka ich sídla je v konečnom dôsledku podružná. Do budúcnosti BSK uvažuje o zriadení pobočiek osvetového strediska v Senci a na Záhorí. Malokarpatské múzeum je podľa zriaďovateľskej listiny a štatútu regionálne, no vyprofilovalo sa ako múzeum zamerané na miestne vinohradnícke a vinárske tradície Malokarpatskej oblasti. BSK uvažuje o zriadení ďalších múzeí v jednotlivých mikro-regiónoch.

Kultúrne zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti Bratislavského samosprávneho kraja

Názov zariadenia	sídlo
Malokarpatské osvetové stredisko	Modra
Malokarpatská knižnica v Pezinku	Pezinok

Malokarpatské múzeum v Pezinku	Pezinok
Bratislavské bábkové divadlo	Bratislava I
Divadlo LUDUS	Bratislava V
Divadlo ASTORKA Korzo 90	Bratislava I
Divadlo ARÉNA	Bratislava V

Zdroj: BSK, spracovanie Aurex, 2012

Personálna báza kultúrnych zariadení je dlhodobo stabilná. V roku 2014 v siedmich kultúrnych zariadeniach pracovalo celkovo 156 zamestnancov (prepočítané plné pracovné úväzky), o 5 menej ako v roku 2013:

Štruktúra pracovníkov kultúrnych zariadení

rok	2013	2014
odborní pracovníci	44	46
umeleckí pracovníci	46	42
ekonomicko-prevádzkoví pracovníci	71	68
spolu	161	156

V nasledujúcej tabuľke je kvantitatívna rekapitulácia činnosti jednotlivých kultúrnych zariadení za rok 2014. Sumarizuje aktivity realizované v rozsahu základného poslania zariadení, podujatia realizované v súčinnosti s Úradom BSK, v spolupráci s inými subjektmi, účasti na festivaloch, súťažiach, prehliadkach a ďalšie kultúrne a spoločenské podujatia, ako aj podujatia nad rámec plnenia hlavných úloh (charitatívne aktivity). Pre porovnanie je uvedený aj počet zamestnancov jednotlivých kultúrnych zariadení.

Počet zamestnancov a počet aktivít kultúrnych zariadení v r. 2014

Názov zariadenia	Počet zamestnancov	Počet aktivít
Divadlo ARÉNA	32	152
Divadlo ASTORKA Korzo 90	38	189
Bratislavské bábkové divadlo	32	300
Divadlo LUDUS	9	82
Malokarpatské múzeum Pezinok	15	59
Malokarpatské osvetové stredisko Modra	13	74
Malokarpatská knižnica v Pezinku	17	311

Prehľad rozpočtov kultúrnych zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK

Názov organizácie / Zdroj financovania	2012	2013	2014
Bratislavské bábkové divadlo	620 772,26	628 414,88	630 305,24
financované z rozpočtu BSK	513 895,20	507 455,00	516 220,00
granty z MK SR	14 815,00	16 460,00	11 481,00
financované z vlastných príjmov organizácie	92 062,06	104 499,88	102 604,24

Divadlo ARÉNA	1 355 360,40	1 359 418,84	1 326 509,75
financované z rozpočtu BSK	947 266,00	929 028,00	934 815,00
granty z MK SR a MF SR	45 698,00	43 000,00	48 000,00
financované z vlastných príjmov organizácie	362 396,40	365 890,84	293 694,75
iné zdroje	0,00	21 500,00	50 000,00
Divadlo ASTORKA Korzo '90	1 019 723,87	1 060 371,99	1 092 075,48
financované z rozpočtu BSK	820 710,00	824 900,00	855 563,00
granty z MK SR	38 973,00	44 064,00	37 648,00
financované z vlastných príjmov organizácie	155 637,87	188 088,99	195 545,48
iné zdroje	4 403,00	3 319,00	3 319,00
Divadlo LUDUS	263 087,94	289 860,59	271 936,52
financované z rozpočtu BSK	251 000,00	267 551,53	256 180,00
granty z MK SR	4 435,00	4 495,00	3 817,00
financované z vlastných príjmov organizácie	5 652,94	17 814,06	11 939,52
iné zdroje	2 000,00	0,00	0,00
Malokarpatská knižnica v Pezinku	273 469,89	276 042,89	294 386,09
financované z rozpočtu BSK	223 019,00	241 643,00	265 131,00
granty z MK SR	5 000,00	12 060,00	11 650,00
financované z vlastných príjmov organizácie	44 430,89	19 199,53	16 505,09
iné zdroje	1 020,00	3 140,36	1 100,00
Malokarpatské múzeum v Pezinku	324 475,76	322 848,39	371 238,63
financované z rozpočtu BSK	303 270,00	295 670,96	317 450,98
granty z MK SR	2 200,00	7 000,00	25 900,00
financované z vlastných príjmov organizácie	12 315,18	11 161,71	18 771,48
iné zdroje	6 690,58	9 015,72	9 116,17
Malokarpatské osvet. stredisko v Modre	346 817,92	349 387,50	361 566,40
financované z rozpočtu BSK	289 000,00	286 000,00	282 297,00
granty z MK SR a KŠU	17 593,00	19 050,00	30 700,00
financované z vlastných príjmov organizácie	17 291,52	23 577,50	28 620,50
iné zdroje	22 933,40	20 760,00	19 948,90
Spolu	4 203 708,04	4 286 345,08	4 348 018,11

Divadlo Aréna

Divadlo Aréna sídli v historickej budove z roku 1898 na petržalskom nábřeží Dunaja (Viedenská cesta č. 10), ktorá je vo vlastníctve Bratislavského samosprávneho kraja. Maximálna kapacita veľkej divadelnej sály je 318 divákov, pri štandardnej úprave hľadiska a javiska je to 264 miest. Pred tromi rokmi si Divadlo Aréna z vlastných zdrojov vytvorilo z bývalej skúšobne nový samostatný štúdiový divadelný priestor Loft Arénu s miestami pre cca 80 divákov. Divadlo nemá stály umelecký súbor.

Divadlo Aréna funguje na báze multižánrového divadla. Prináša nové formy a koncepcie, odkrývajúce aj tabuizované spoločenské témy.

Za dvanásť rokov Divadlo Aréna zrealizovalo 51 premiér, z toho 43 činoherných, 7 hudobných a 1 tanečný projekt. Do kontextu slovenského divadelníctva sa Aréna zapísala tzv. „Občianskym cyklom“ inscenácii, ktoré vznikali priamo na objednávku divadla a ktorých námetom sú najzávažnejšie spoločensko-politické témy slovenskej minulosti či prítomnosti: Tiso, Dr. Gustáv

Husák, Komunizmus, Kukura, Holokaust a Kapitál, spolu s Povstaním sú vrcholnými dielami uvedeného cyklu.

Napriek modernizácii zvukovej a osvetľovacej techniky v roku 2013, ktorá umožnila uviesť na scénu aj technicky náročné žánrové a multižánrové predstavenia, divadlo v súčasnosti potrebuje rekonštrukciu, zameranú predovšetkým na vybavenie adekvátnou javiskovou technikou a na vytvorenie variabilného hľadiska formou zásuvnej tribúny, vrátane nových sedadiel.

Ambíciou divadla Aréna je prinášať tituly, ktoré na domácich javiskách ešte neboli uvedené a ktoré obohacujú repertoár ponukou, oslovujúcou aj náročného diváka. Na javisku sa aj v roku 2014 striedala súčasná i klasická činohra, opera, charitatívne a organizované predstavenia, rockové a džezové koncerty. Už vyše 10 rokov Divadlo Aréna úspešne organizuje Detskú Univerzitu Komenského.

Najväčší počet repríz zaznamenala inscenácia Koza, alebo Kto je Sylvia 74-krát, ďalšími hrami s vyšším počtom repríz boli už osvedčené a divácky úspešné divadelné inscenácie Boh masakra 54, November a Perfect days po 42 repríz.

Divadlo Aréna	2011	2012	2013	2014
Počet pracovníkov	32	32	32	32
Kapacita sály	264	264/86	264/86	264/86
Počet premiér	4	3	6	5
Počet predstavení (všetkých/ na zájazdoch)	102/3	116/5	122/5	111/4
Festivaly	3	7	5	2
Nominácie a ocenenia	3	0	2	1
Spríevodné podujatia	27	24	24	30
Počet platiacich divákov		16980	18490	20079
Tržby zo vstupného		178868	231715	209429
Počet návštevníkov celkom	22377	24478	25992	27340

Vízia rozvoja Divadla Aréna

Kľúčovým krokom rozvoja Divadla Aréna je plánovaná rekonštrukcia, ktorá prispôbi technické parametre divadla súčasným inscenačným požiadavkám (momentálny stav vybavenosti javiska je pre umeleckú tvorbu nedostačujúci). Rekonštrukcia je naplánovaná na kalendárny rok 2016.

V nastávajúcej sezóne 2015-2016 plánuje Divadlo Aréna rozšíriť svoju programovú ponuku o projekt Kino Aréna (premietanie série tzv. televíznych pondelkov v spojení so skvostami svetovej kinematografie v rámci tematických filmových večerov). Tým sa multi-žánrový rozmer divadla rozšíri o ďalší programový segment. Divadlo Aréna taktiež do budúcnosti plánuje vytvoriť projekt Young Aréna Art Meeting Point – tvorivý inkubátor pre mladých umelcov, dizajnérov, grafikov, filmárov, video-artistov atď., čím pružne reaguje na súčasnú výzvu podpory kreatívneho priemyslu.

Divadlo ASTORKA Korzo '90

Divadlo Korzo'90 (DAK'90) bolo zriadené Ministerstvom kultúry SR 1. apríla 1990. V roku 1993 bolo premenované na Divadlo ASTORKA Korzo '90 (DAK'90). S účinnosťou od 1. apríla 2002

prešlo Divadlo ASTORKA Korzo '90 do zriaďovateľskej pôsobnosti Bratislavského samosprávneho kraja.

Divadlo nemá svoju budovu a pôsobí v prenajatých priestoroch v budove Ministerstva kultúry SR na námestí SNP č. 33 v Bratislave. Aktuálna nájomná zmluva platí do 11.1.2017. Vedenie divadla s administratívnym zázemím sídli v priestoroch „Domu umenia“ na Námestí SNP č. 12 v správe Národného osvetového centra.

Kapacita sály je 212 miest. Uvedené priestory nie sú v pravom slova zmysle divadelné, pôvodne slúžili ako banketová miestnosť Tatra banky, neskôr ako kino. Napriek tomu ASTORKA Korzo'90 dlhodobo patrí k najúspešnejším a umelecky najambicióznejším slovenským divadelným scénam. Disponuje vlastným umeleckým súborom. DAK'90 vytvorilo v uplynulom roku niekoľko nových inscenácií, ktoré sa hrajú s veľkým úspechom na domácej scéne. Divácky úspech dokazuje viacročná obľúbenosť a vysoká reprízovosť titulov, napríklad Na koho to slovo padne (137 repríz), Čudné popoludnie Dr. Zvonka Burkeho (118), Tichý dom (92), či Pred odchodom na odpočinok (78 repríz). Divadlo ASTORKA Korzo 90 každoročne organizuje medzinárodný festival ASTORKA.

Divadlo ASTORKA Korzo '90	2011	2012	2013	2014
Počet pracovníkov	35	37	38	38
Kapacita sály	187/154	187/154	187/154	187/154
Počet premiér	2	2	3	5
Počet predstavení (všetkých/ na zájazdoch)	135/17	147/9	144/15	165/15
Festivaly	5	5	5	8
Nominácie a ocenenia	12	7	10	6
Sprievodné podujatia	9	22	21	9
Počet platiacich divákov		24395	25929	26779
Tržby zo vstupného		148592	172402	188459
Počet návštevníkov celkom	25233	26444	25929	27839

Vízia rozvoja Divadla ASTORKA Korzo '90

V aktuálnej sezóne Divadlo ASTORKA Korzo '90 prijalo do svojich radov nového umeleckého šéfa, v Čechách i na Slovensku etablovaného režiséra Mariána Amslera, ktorý iste prinesie divadlu novú obsahovú víziu. Taktiež omladilo svoj herecký súbor prijatím dvoch nových členov vo veku do 30 rokov. Týmto krokom divadlo nasleduje celoeurópsky cieľ uvedený i v PHSR BSK 2014-2020 „zvýšiť mieru zamestnanosti prostredníctvom väčšej účasti mladých ľudí“ (opatrenie 8). Do budúcnosti sa v súvislosti s Divadlom ASTORKA Korzo '90 uvažuje o hľadaní nových prevádzkových priestorov (v súčasnosti sídli v prenajatých priestoroch v budove MK SR).

Bratislavské bábkové divadlo

Bratislavské bábkové divadlo (BBD) sídli v historickej budove hlavného mesta SR, ktorá je v majetku Bratislavského samosprávneho kraja. Budova je už niekoľko rokov vo veľmi zlom technickom stave a ku koncu roka musela byť z bezpečnostných dôvodov pre verejnosť uzatvorená. Divadlo v súčasnosti hrá v náhradných priestoroch na Malej Scéne STU na Dostojevského rade č. 7. Rekonštrukcia budovy divadla sa pripravuje na druhý polrok 2015.

Bratislavské bábkové divadlo s hľadiskom pre 175 návštevníkov v roku 2014 pripravilo pestrú zmes rozprávok najmä pre najmenších divákov. Zrealizovaním štyroch premiér získali tituly, ktorými otvorili viaceré otázky zažitých stereotypov, podľa ktorých sa rozhodujeme, nechýbal v nich vtip, zábava a poučenie. Bábkoherci tak ako každý rok, prichádzali za deťmi do materských škôl, kde odohrali viacero tzv. škôlkohier. Už tradične veľký priestor venujú na deň sviatku detí 1. júna, kde odohrali viacero predstavení nielen v priestoroch divadla, ale aj v open air priestore parku Prešporskej kúrie. Zúčastnili sa na piatich festivaloch. S najväčším počtom repríz bola inscenácia Kvak a Člup 49 repríz, ďalšou Myška nie je líška s počtom 32 a Opice z našej police majú za sebou 31 predstavení. Do uzatvorenia divadla z dôvodu rekonštrukcie sa v divadle každé dva roky uskutočňoval Medzinárodný festival pre deti a mládež. Päť doterajších ročníkov vytvorilo tradíciu, na ktorej chce divadlo po rekonštrukcii stavať a pokračovať v tradícii úspešnej akcie medzinárodného významu.

Bratislavské bábkové divadlo	2011	2012	2013	2014
Počet pracovníkov	34	34	37	32
Kapacita sály	170/175	170/175	170/175	170/175
Počet premiér	3	4	3	4
Počet predstavení (všetkých / na zájazdoch)	251/57	186/69	219/84	296/64
Festivaly	4	2	4	5
Nominácie a ocenenia	1	0	0	1
Sprievodné podujatia	4	4	4	4
Počet platiacich divákov		35289	42198	35048
Tržby zo vstupného		50131	75614	84867
Počet návštevníkov celkom	45935	44210	42975	38104

Vízia rozvoja Bratislavského bábkového divadla

V Bratislavskom bábkovom divadle v súčasnosti prebiehajú prvé stavebné práce súvisiace s dlho plánovanou rekonštrukciou. Divadlo momentálne dočasne pôsobí v budove Malej scény STU. Rekonštrukcia budovy divadla je nevyhnutným krokom k jeho ďalšej úspešnej prevádzke (odstránenie havarijného stavu, rekonštrukcia vnútorných priestorov). Zrekonštruovaná budova by mala byť štartovacím momentom nových inscenačných možností a progresívneho umeleckého smerovania divadla. V zrekonštruovanej budove plánuje divadlo obnoviť tradíciu bienále medzinárodného festivalu pre deti a mládež.

Divadlo Ludus

Divadlo LUDUS už takmer šesť rokov sídli v Heineken Tower Stage na Pribinovej ulici č. 25 v Bratislave. Uvedené priestory užíva Divadlo LUDUS ako podnájomník na základe zmluvy medzi BSK a spoločnosťou TOWER STAGE, s.r.o. (zmluva č. 2009/394/KUL z 29. júna 2009). Okrem nevýhodného a podľa právnych analýz nevypovedateľného nájmu komplikuje pôsobenie divadla nekorektný prístup zo strany prenajímateľa. Platnosť nájmovej zmluvy končí až 1. 7. 2019.

Divadlo Ludus je repertoárovým divadlom, ktoré programovo ponúka uplatnenie absolventom (jednotlivcom a skupinám) vysokých a stredných umeleckých škôl a nasleduje celoeurópsky cieľ uvedený i v PHSR BSK 2014-2020 „zvýšiť mieru zamestnanosti prostredníctvom väčšej účasti mladých ľudí“. V období 2010 – 2015 vo svojich projektoch spolupracovalo s cca 110 mladými umelcami. Ludus je jediným divadlom na Slovensku, ktoré systematicky svoju dramaturgiu

zameriava predovšetkým na tituly pre tínedžerov. Ludus nemá stály herecký súbor. V roku 2014 repertoár divadla tvorili štyri premiéry nových projektov a predstavenia vytvorené v predchádzajúcich divadelných sezónach. Divadlo LUDUS organizuje medzinárodný festival PUBERTĀK (medzinárodné bienále divadla pre tínedžerov).

Divadlo Ludus	2011	2012	2013	2014
Počet pracovníkov	9	9	9	9
Kapacita sály	170	170	170	160
Počet premiér	2	2	3	4
Počet predstavení (všetkých / na zájazdoch)	79/19	78/2	79/14	77/17
Festivály	6	1	4	3
Nominácie a ocenenia	0	0	0	0
Sprievodné podujatia	4	8	4	2
Počet platiacich divákov		7231	9165	7640
Tržby zo vstupného		14183	13386	14384
Počet návštevníkov celkom	8387	9446	9494	9523

Vízia rozvoja Divadla Ludus

Kľúčovým problémom Divadla Ludus sú vyššie spomínané nevyhovujúce podmienky umeleckej prevádzky divadla v budove Heineken Tower Stage. Riešenie tohto problému je zásadnou výzvou pre Bratislavský samosprávny kraj. Do momentu vypršania nevýhodnej nájomnej zmluvy je potrebné nájsť pre pôsobenie Divadla Ludus adekvátne priestory, čo je základný predpoklad pre zmysluplné a úspešné fungovania divadla. Dlhodobou víziou rozvoja Divadla Ludus je nadviazať na dlhoročnú hodnotnú tradíciu spojenú so školou Ludus a spolu s vyhovujúcimi prevádzkovými podmienkami dosiahnuť zvýšenie návštevnosti divadla.

Malokarpatské múzeum v Pezinku

Malokarpatské múzeum Pezinok (MMP) sídli v národnej kultúrnej pamiatke, v pôvodne renesančnom meštianskom dome na ulici M. R. Štefánika č. 4 v Pezinku, ktorá prešla rekonštrukciou v rokoch 2006 až 2007.

Múzeum prevádzkuje aj vysunuté pracoviská. Literárne a vlastivedné múzeum vo Svätom Jure sídli v priestoroch prenajatých od mesta Svätý Jur. Múzeum Ferdiša Kostku v Stupave a tzv. „rodný dom“ Jána Kupeckého v Pezinku sú vo vlastníctve BSK a v dôsledku zlého stavebno-technického stavu sú dočasne uzatvorené a mimo prevádzky. V súčasnosti sa spracovávajú komplexné podklady pre rekonštrukciu oboch objektov.

Rok	Čerpanie rozpočtu k 31. 12. z BSK v €	Počet pracovníkov (priemerný prepočítaný)	Počet získaných exponátov	Počet návštevníkov
2011	291 070,00	16	582	4 467
2012	303 270,00	16	603	7 678
2013	295 670,96	15	951	4 833
2014	316 540,98	15	104	5 462

Múzeum v súčasnosti disponuje dvomi expozíciami – Dejiny vinohradníctva a vinárstva pod Malými Karpatmi a Príbeh vína, v ktorých prezentujú svoj zbierkový fond ale zároveň aj faktory utvárajúce dejiny miest Pezinok, Modra a Svätý Jur.

Vízia rozvoja Malokarpatského múzea v Pezinku

Kľúčovým momentom rozvoja múzea je rekonštrukcia a sprevádzkovanie Múzea Ferdiša Kostku v Stupave a tzv. „rodného domu“ Jána Kupeckého v Pezinku, ktoré sú v súčasnosti uzatvorené a mimo prevádzky a rekonštrukcia podkrovia múzea, kde by vznikol priestor pre detské programy, prednáškovú činnosť, depozitár atď.

Malokarpatské osvetové stredisko Modra

Malokarpatské osvetové stredisko Modra (MOS) sídli v historickej budove kaštieľa na Hornej ulici č. 20 v Modre. Budova a areál príľahlej záhrady (parku) sú národnými kultúrnymi pamiatkami a potrebujú rozsiahlu obnovu a rekonštrukciu.

Malokarpatské osvetové stredisko je jediným zariadením svojho druhu v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK, pričom vykonáva aj časť funkcií, ktoré v minulosti zabezpečovalo Národné osvetové centrum v Bratislave a bývalé ObKaSS-y (obvodné kultúrne a spoločenské strediská mestských častí). Do záberu pôsobnosti MOS patrí okrem Bratislavy (s piatimi okresmi) okres Pezinok (spolu 17 miest a obcí), okres Senec (28 miest a obcí) a okres Malacky (25 miest a obcí), MOS má celoregionálnu pôsobnosť.

Medzi hlavné aktivity kultúrno-osvetových zariadení patrí realizácia kultúrnej politiky štátu delegovanej na samosprávne kraje, predovšetkým v oblasti záujmovo-umeleckej činnosti (súťaže, prehliadky, divadelné festivaly, výstavy). V roku 2014 zrealizovalo MOS 34 nadregionálnych súťaží a prehliadok, z toho jednu celoštátnu (CINEAMA 2014), 24 vlastných podujatí a 16 v oblasti vzdelávania.

Ďalšou dôležitou oblasťou je odborná metodická a koordinačná činnosť. V roku 2014 MOS zrealizovalo metodický deň pre pracovníkov z oblasti kultúry, 38 rozborových tematických seminárov, 27 seminárov v oblasti výpočtovej techniky a ďalšie odborné, metodické a koordinačné podujatia (školu tanca, stretnutia pre vedúcich súborov a pod.).

Rok	Čerpanie rozpočtu k 31. 12. z BSK v €	Počet pracovníkov	Počet súťažných aktivít	Počet vlastných podujatí	Počet vzdelávacích aktivít
2011	320 472,25	13	15	23	22
2012	289 000,00	13	20	15	20
2013	286 000,00	13	33	24	10
2014	282 297,00	13	34	24	16

Vízia rozvoja Malokarpatského osvetového strediska v Modre

V súčasnosti sa pripravuje projekt „Kultúrno-kreatívne oživenie tradícií“ v cezhraničnej spolupráci s rakúskymi partnermi (Kulturvernetzung, Museumsmanagement a ďalší), ktorého cieľom je vznik kultúrno-kreatívneho centra v kaštieli v Modre, ktoré bude sídlom súčasných aktivít MOS v súlade so zákonom o osvetovej činnosti a základom pre rozšírenie jeho aktivít v duchu myšlienky moderného oživenia tradícií. Kľúčovým momentom projektu je rekonštrukcia objektu kaštieľa a záhrady, ktoré sú v súčasnosti v technicky nevyhovujúcom stave. Projekt je nastavený ako podpora kreatívneho priemyslu.

Malokarpatská knižnica v Pezinku

Malokarpatská knižnica v Pezinku (MKP) sídli a celú činnosť vykonáva v morálne a technicky amortizovanej budove na Holubyho 5.v Pezinku. Knižnica má vypracovaný projekt modernizácie a vytvorenia moderného knižnično-informačného centra, prvým krokom má byť vybudovanie bezbariérového prístupu v r. 2015. Knižnica zbiera, spracováva a sprístupňuje regionálne dokumenty, poskytuje knižnično-informačné služby návštevníkom a ďalším používateľom knižničných a informačných služieb a zabezpečuje odbornú metodickú pomoc mestským a obecným knižniciam v Bratislavskom samosprávnom kraji, buduje publikačné a elektronické regionálne databázy a vykonáva štatistické spracovanie údajov o činnosti knižníc v Bratislavskom kraji pre Ministerstvo kultúry SR a Slovenskú národnú knižnicu v Martine.

Porovnanie roky 2013-2014:

Porovnávací tabuľka	2013	2014	Rozdiel+/-
Počet čitateľov	3 398	3 579	+181
Deti do 15 rokov	1 245	1 341	+96
Počet návštevníkov	39 732	42 247	+2 515
Počet výpožičiek	151 949	155 664	+3 715
MVS od iných	394	463	+69
iným	218	170	-48
Podujatia	261	311	+50
Návštevníci podujatí	6 472	7 883	+1 411
Ø denná návštevnosť	158,92	170,35	+11,43
Ø denná výpožička	607,79	636,73	+28,94

Vízia rozvoja Malokarpatskej knižnice v Pezinku

Malokarpatská knižnica v roku 2014 nastúpila na program modernizácie. Pripravila projekty na obnovu IT zariadenia pre odborných zamestnancov, pre používateľov knižnice sprístupnila novú webovú stránku, zakúpila kolekciu českých a slovenských e-kníh na poskytovanie elektronických výpožičiek svojim čitateľom. Týmito krokmi knižnica uplatňuje súčasný európsky trend rozvoja vzdelávacieho obsahu vrátane využívania informačno-komunikačných technológií (opatrenie 10 PHSR BSK 2014-2020). Rozvíjanie tohto prístupu v budúcnosti môže knižnicu zaradiť medzi najmodernejšie zariadenia svojho druhu na Slovensku.

5. Porovnanie BSK s ostatnými samosprávnymi kraji

Porovnávať samosprávne kraje je problematické, keďže nie sú k dispozícii homogénne analytické údaje a podmienky v jednotlivých krajoch sú rozdielne. Vo všeobecnosti platí, že všetky kraje vykonávajú svoje kompetencie v oblasti kultúry predovšetkým prostredníctvom zriaďovaných kultúrnych zariadení a ostatné segmenty kultúry a umenia podporujú len marginálne, prostredníctvom všeobecných dotačných schém v súlade s príslušnými VZN (presný opak európskych a svetových trendov). Kraje nevedú samostatný satelitný účet pre kultúru, takže dotácie, poskytnuté na kultúru sa nepremietnu v záverečnom účte do programu „Kultúra“. Vzhľadom na zanedbateľné objemy financií v dotačných schémach, nemá táto skutočnosť zásadný štatistický význam.

Pri porovnaní proporcionality výdavkov jednotlivých krajov na kultúru vo vzťahu k celkovým výdavkom krajov (v percentách) je potrebné zohľadniť skutočnosť, že ide predovšetkým o prevádzkové náklady zriaďovaných kultúrnych zariadení a nie o podporu samotných kultúrnych aktivít a umeleckej tvorby. Porovnanie jednotlivých samosprávnych krajov je zhrnuté v nasledovných tabuľkách:

Porovnanie: Percentuálny podiel výdavkov na kultúru vo vzťahu k celkovému rozpočtu krajov

Bratislava	Žilina	Trenčín	Trnava	Nitra	B. Bystrica	Prešov	Košice
3,31%	4,66%	2,81%	4,27%	6,43%	4,45%	5,77%	5,44%

Porovnanie: rozpočet, rozpočet kultúra, kultúrne zariadenia/zamestnanci, organizačný útvar, dotácie

Kraj	Rozpočet	Rozp./ kultúra	KZ/zam.	Org. útvar úradu	Dotačný systém
Bratislavský	110.267.078	3.653.486	7/ 156	Odbor cest. ruchu a kult.	VZN č. 6/2012
Žilinský	137.175.520	6.398.529	22/531	Odbor kult. a cest. ruchu	VZN č. 4/2004
Trenčiansky	119.886.526	3.374.138	12/284	Odbor školstva a kultúry	VZN č. 13/2014
Trnavský	99.976.612	4.269.886	18/309	Odbor kultúry	VZN č. 7/2006
Nitriansky	137.994.300	8.884.635	21/572	Odbor vzdelávania a kul.	VZN č. 6/2012
Bystrický	122.023.969	5.441.422	22/425	Odd.kultúry a cest.ruchu	VZN č. 19/2012
Prešovský	148.502.807	8.571.631	28/421	Odbor kultúry	VZN č. 15/2008
Košický	139.503.236	7.598.056	24/529	Odb.kultúry a cest.ruchu	VZN č. 3/2006

V prvom stĺpci tabuľky je názov samosprávneho kraja

V druhom stĺpci rozpočet podľa údajov zo záverečných účtov za rok 2013 (výdaje – bežné výdavky)

V treťom stĺpci je rozpočet na program kultúra (skutočné čerpanie – bežné výdavky)

V štvrtom stĺpci je počet kultúrnych zariadení zriadených krajom (KZ)/počet zamestnancov KZ

V piatom stĺpci je uvedený organizačný útvar úradu kraja pre oblasť kultúry

V poslednom stĺpci je uvedené príslušné VZN všeobecnej dotačnej schémy kraja

Poznámka: Všetky údaje s výnimkou údajov o rozpočte sú údaje platné k 31.12.2014. Údaje o rozpočte sú zo záverečných účtov krajov za rok 2013, nakoľko v čase spracovania podkladov neboli ešte zverejnené záverečné účty všetkých krajov za rok 2014

Z porovnania vyplývajú zjavné skutočnosti:

- **BSK zriaďuje najmenej kultúrnych zariadení (je to dané aj vysokou koncentráciou ďalších subjektov kultúrnej infraštruktúry na území kraja – inštitúcie zriaďované štátom a Bratislavou)**

- **BSK vytvára najmenej pracovných príležitostí v zriaďovaných kultúrnych zariadeniach**
- **BSK vynakladá druhú najnižšiu sumu na kultúru v absolútnom finančnom vyjadrení**
- **BSK vynakladá druhú najnižšiu čiastku na kultúru v porovnaní k celkovému rozpočtu kraja.**

Silné stránky, pozitíva

Medzi pozitíva Bratislavského samosprávneho kraja v oblasti kultúry patrí bohatý a žánrovo rôznorodý kultúrny život. Niektoré kultúrne zariadenia zriaďované krajom svojím významom a prínosom presiahli regionálny kontext a stali sa vo svojej oblasti lídrami slovenskej kultúry (divadlá Aréna, ASTORKA Korzo'90). Kultúrny život kraja je zároveň naviazaný na infraštruktúru štátu, Bratislavy, miest a obcí kraja, ale aj privatej sféry a tretieho sektora.

Verejnosť mimoriadne pozitívne vníma podujatia a projekty, zamerané na oživenie regionálnych tradícií a propagujúce typické regionálne produkty. Medzi podujatia tohto druhu patrí Jablkové hodovanie a projekt Malokarpatská vínná cesta (Malokarpatské osvetové stredisko Modra). Ich prínosom je aj sieťovanie aktérov a vytváranie partnerstiev na všetkých úrovniach (kraj, mestá a obce, privatej sektor, občianske združenia).

V priebehu posledných rokov sa Bratislavský kraj výrazne angažoval v oblasti poznávania a prezentácie hmotného kultúrneho dedičstva. Ide o kontinuálny projekt, súčasťou ktorého je spolupráca s odbornými inštitúciami a akademickou obcou. Na odborné podujatia (konferencie) nadväzuje systematická edičná činnosť. BSK vydal publikácie: Kultúrne dedičstvo a hospodárstvo, Kaštiele a kúrie Bratislavskej župy, Dejiny bývania v Bratislavskej župe, Sakrálne pamiatky Bratislavskej župy a pripravená je publikácia Veľká vojna a Bratislavská župa.

Napriek obmedzeným finančným zdrojom sa postupne presadzujú aj inovatívne prístupy. Pozitívnym príkladom uplatňovania inovatívnych prístupov je Malokarpatská knižnica v Pezinku, ktorá sa postupne transformuje do podoby otvoreného knižnično-informačného centra.

V rámci skvalitňovania a rozširovania poskytovaných služieb vychádzajú kultúrne zariadenia Bratislavského kraja v ústrety znevýhodneným a marginalizovaným skupinám občanov a to nielen formou poskytovania zliav na vstupnom, ale aj špeciálnymi službami a podujatiami, ako sú predstavenia s titulkami pre nepočujúcich, informácie v braillovom písme pre nevidiacich a slabozrakých, či podujatia pre seniorov.

Najvýraznejším pozitívom Bratislavského regiónu, aj keď zatiaľ adekvátne nevyužitým, je obrovský a rôznorodý potenciál koncentrovaný v kultúre.

Slabé stránky, negatíva

Pod niektoré slabé stránky Bratislavského samosprávneho kraja v oblasti kultúry sa podpisuje neúplná štruktúra inštitúcií a obmedzenosť disponibilných finančných zdrojov. Na príčine je nielen už spomenutá nedôsledná decentralizácia, ale aj dlhodobé obmedzenia regiónu v prístupe k čerpaniu eurofondov.

Nedostatok financií má viacero priamych dôsledkov. Predovšetkým je to „udržiavací“ režim župou zriaďovaných kultúrnych zariadení bez možnosti realizácie ambicióznejších rozvojových

projektov. Dôsledkom je aj zlý stavebnotechnický stav viacerých nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok (NKP) vo vlastníctve kraja, vrátane sídelných budov niektorých župných organizácií. Nedostatok prevádzkových zdrojov sa odráža v absencii systematickej údržby NKP, čo sa často rieši až následne ich nákladnými rekonštrukciami, prípadne sa rekonštrukcie odsúvajú aj niekoľko rokov (Bratislavské bábkové divadlo, kaštieľ v Modre). S nehnuteľnými národnými pamiatkami vo vlastníctve BSK okrem finančne náročnej prevádzky, údržby a obnovy súvisia aj ďalšie problémy, ako je ich vhodné využitie, integrovanie do širšieho kontextu života regiónu (cestovný ruch, služby) a s tým súvisiace vyhľadávanie a uzatváranie vhodných partnerstiev. Obzvlášť to platí pre rozsiahle komplexy (kaštieľ v Stupave, kaštieľ s parkom v Malinove).

V dôsledku problematickej štruktúry a fyzického stavu nehnuteľného majetku BSK sú viaceré objekty nevyužívané, respektíve pre verejnosť uzatvorené, na druhej strane niektoré župné kultúrne zariadenia sídlia v prenajatých priestoroch (divadlo ASTORKA Korzo 90, Divadlo LUDUS).

Ďalšou slabinou BSK je pretrvávanie dôsledkov ekonomického skepticizmu v prístupe ku kultúre v nastavení „regionálnej kultúrnej politiky“ a jej nástrojov, pokiaľ pri neexistencii akejkoľvek koncepcie rozvoja kultúry vôbec možno hovoriť o nejakej koncíznej kultúrnej politike kraja. To sa prejavuje v dvoch líniách. Predovšetkým je to financovanie kultúry ohraničené na splnenie si akejsi nutne trpanej zriaďovateľskej povinnosti bez vízie rozvoja a prepojenia na iné oblasti. Zároveň chýba systémová podpora nezriaďovanej kultúry. Iba v Bratislave pritom pôsobí viac než 100 subjektov nezávislej (občianskej, nezriaďovanej) kultúry, ktorá produkuje vyše 2000 podujatí ročne a navštívi ju za rok viac než 240 000 divákov.³ Ide o objem financií a zároveň o zmenu vnímania kultúry ako potenciálu rozvoja regiónu a tvorby hodnôt v zmysle (aj) špecifického ekonomického odvetvia, vrátane spôsobu nakladania s disponibilnými dotačnými zdrojmi.

Pozitívom je skutočnosť, že BSK má dotačný systém (VZN č. 6/2012) a že systém je otvorený aj pre žiadateľov z oblasti kultúry. No v porovnaní s európskym štandardom a z pohľadu systematického financovania kultúry sa tento mechanizmus nedá považovať za relevantný.

Najväčšie rezervy má Bratislavský samosprávny kraj vo využití obrovského kultúrneho potenciálu, kumulovaného na jeho území v mimoriadnej pestrosti a početnosti jednotlivých foriem, žánrov a platforiem.

³ Zdroj: Mapping nezávislej kultúry v Bratislave (východiskový materiál), 2012, autori: Ľubomír Burgr, Zora Jaurová, Slávo Krekovič, Mária Rišková, Barbara Zavorská

6. SWOT analýza⁴

<p>Silné stránky (S. – Strengths):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Výrazná kultúrna tradícia, kultúrna vyspelosť obyvateľov, vysoký „dopyt“ po kultúre - Kumulácia obrovského „kultúrneho potenciálu“ - Diverzita kultúry, jej druhov, oblastí, foriem, žánrov, platforiem - <u>Odborná a organizačná báza, skúsenosti</u> - Rozvinutý terciárny sektor - <u>Prelínanie štátnej, metropolitnej, regionálnej, mestskej, vidieckej kultúry</u> - Disponibilita nástrojov nefinančnej podpory kultúry (verejné priestranstvá) - Atraktívne kultúrne dedičstvo - <u>Hospodárska a sociálna prosperita</u> - <u>Strategická geografická poloha a potenciál, štruktúrovanosť územia</u> 	<p>Slabé stránky (W. – Weaknesses):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Neúplná infraštruktúra - Schopnosť kultúry „pohltiť“ akékoľvek množstvo financií - Obmedzené finančné zdroje (nedôsledná fiškálna decentralizácia) - Marginálna podpora umeleckej tvorby, nezriadovanej a neziskovej kultúry - <u>Úbytok zamestnanosti a „samoživiteľov“ v kultúre</u> - Chýba systém viaczdrojového financovania a dlhodobej podpory rozvoja kultúry - Sektorový, rezortný a zriaďovateľský partikularizmus, nedostatok komunikácie - <u>Neefektívna medziodvetvová previazanosť a koordinácia (cestovný ruch, služby)</u> - Nerovnomerné rozloženie infraštruktúry a aktivít vo vzťahu k územiu regiónu - Zlý stav, obmedzená dostupnosť a slabá propagácia hmotného kultúrneho dedičstva - Nekoordinovaná a neefektívna propagácia - Nevyužitý geografický potenciál a možnosti zahraničnej spolupráce
<p>Príležitosti (O. – Opportunities):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Využitie kultúrneho potenciálu regiónu - Nastavenie a uplatňovanie efektívnej kultúrnej politiky BSK - Zlepšenie komunikácie s umeleckou obcou a nezriadovanou kultúrou - Optimalizácia infraštruktúry kultúry - Vytvorenie systému finančnej podpory umeleckej tvorby a nezriadovanej kultúry - Využitie možností nefinančnej podpory - Vzájomné dopĺňanie, podnecovanie a spolupráca sektorov a foriem kultúry - Efektívna medzirezortná a medziodvetvová spolupráca („kultúrna“ turistika) - <u>Využitie potenciálu hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva</u> - <u>Implementácia inovatívnych prístupov</u> - <u>Využitie kultúry ako potenciálu pracovných príležitostí</u> - Efektívna propagácia a prezentácia regiónu - Využitie geografického potenciálu, zahraničná spolupráca 	<p>Ohrozenia (T. – Threats):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Klientelizmus - Nedostatok komunikácie medzi verejnou správou a kultúrnou obcou - Nedostatočné využitie potenciálu nefinančnej podpory kultúry - <u>Prehľbovanie štruktúrnych rozdielov (topografických aj sociálnych)</u> - Zúženie podpory tvorivosti a tvorby na podporu kreatívneho priemyslu - Komeracionalizácia (zábava, mainstream) na úkor kvality a „vyšších“ funkcií kultúry - Nepochopenie ekonomickej návratnosti investícií (napríklad PPP projekty, prepojenie na cestovný ruch)

⁴ Podčiarknuté oblasti majú obsahový presah na SWOT analýzu PHSR BSK 2014-2020

III. STRATEGICKÁ ČASŤ

1. Úvod

S výnimkou opatrení realizovaných v období 1990-1992 (nezávislý a pluralitný systém Pro Slovakia, vytvorenie podmienok pre vznik verejnoprávnych a nezávislých médií), na Slovensku nebola dokončená zásadná, resp. produktívna reforma či transformácia kultúry. Aj proces decentralizácie je do značnej miery len iluzórny, keďže sa obmedzil na presuny zriaďovateľských kompetencií bez relevantnej fiškálnej decentralizácie (decentralizácia finančných zdrojov, respektíve nastavenie ich prerozdelenia). Tomuto stavu zodpovedá aj centralisticky koncipovaná podoba dotačných a grantových schém. Nezriaďovaná kultúra je podporovaná okrajovo a sporadicky, kontinuálna a dlhodobá (viacročná) podpora kultúrnych projektov a aktivít na Slovensku prakticky neexistuje. Medzi dôsledky vývoja a negatíva súčasnosti patria reziduá ideologickej poplatnosti, prejavy partokracie a klientelizmus, ktoré sa nevyhýbajú ani kultúre.

Postavenie kultúry na Slovensku charakterizuje predovšetkým výrazný rozpor medzi deklarovaným a jej skutočným statusom. Na jednej strane je síce kultúre na všetkých úrovniach spoločenského života prisudzovaný veľký význam, no zároveň je kultúra na okraji záujmu pri rozdeľovaní verejných zdrojov a vytváraní podmienok na jej rozvoj. Proporcionalita verejných výdavkov na kultúru, vyjadrená v % HDP, trvalo vykazuje kontinuálny pokles. Zatiaľ čo v roku 1993 to bolo 1,03 %, v súčasnosti je to okolo 0,39 %. Je to málo nielen voči európskemu štandardu (okolo 1 %), ale aj v porovnaní s inými postsocialistickými krajinami: Estónsko 1,8 %, Česká republika 0,74 %, Poľsko 0,59 %, Maďarsko 0,57 % (Zdroj: O. Novotný, Podpora kultúry z verejných rozpočtov územných jednotiek SR v novom tisícročí, Bratislava 2012).

Podrobnejšia analýza týchto štatistických údajov je ešte alarmujúcejšia a odhaľuje rôznorodosť vnímania samotného pojmu „kultúra“. Z celkovej sumy vynaložených verejných prostriedkov na kultúru väčšia časť slúži na úhradu „všeobecných“ nákladov (prevádzka, mzdy a pod.) a tzv. „marginálnu kultúru“ (oslavy, masové kultúrno-spoločenské podujatia, omše). Na samotnú kreatívnu podstatu kultúry (umeleckú tvorbu) je to len zlomok z celkovej sumy, zodpovedajúci necelým trom stotinám percenta HDP. (Zdroj: Rukoväť kultúrnej politiky, Via Cultura; Inštitút pre kultúrnu politiku, Bratislava, október 2014).

Daný stav je aj dôsledkom vo vedomí spoločnosti hlboko zakorenenej skresľujúcej reflexie kultúry v zmysle akejsi síce vznešenej, no v konečnom dôsledku luxusnej nadstavby, nenávratne pohlcujúcej a zaťažujúcej verejné financie. Práve „ekonomický skepticizmus“ vo vzťahu ku kultúre je primárnou prekážkou implementácie stimulujúcich ekonomických nástrojov jej rozvoja (napríklad zákon o sponzorstve, asignácia časti dane právnických osôb). Situáciu navyše zneprehľadňuje nejednotná štatistická metodika a absencia satelitného účtu kultúry.

V podmienkach samosprávnych krajov sa výkon kompetencií v oblasti kultúry všeobecne redukuje najmä na zabezpečenie činnosti krajinami zriaďovaných kultúrnych zariadení. Pod to, aké kultúrne zariadenia jednotlivé kraje zriaďujú, sa viac podpísal historický vývoj, ako objektívne kritériá a potreby. Nedostatok disponibilných zdrojov zároveň negatívne limituje rozvoj týchto zariadení, predovšetkým však podporu nezávislých kultúrnych aktivít v regiónoch.

Paradoxne, samosprávne kraje vykonávajú prostredníctvom zriaďovaných organizácií niektoré segmenty „štátnej kultúrnej politiky“ (záujmovo umelecká činnosť), pričom finančná saturácia realizačných nákladov nie je zo strany štátu nijako garantovaná a organizácie sa musia o ňu uchádzať formou žiadostí o granty.

Tak, ako v celej spoločnosti, aj v prostredí samosprávnych krajov sa len veľmi pozvoľne udomácňuje vnímanie kultúry aj ako „nového ekonomického odvetvia“ (kreatívny priemysel), či potenciálneho produktu, napríklad vo vzťahu k cestovnému ruchu.

Kreatívny priemysel

Reakciu západoeurópskych štátov na drastickú reštrikciu verejných výdavkov v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch minulého storočia boli rozsiahle výskumy, ktoré priniesli presvedčivú odpoveď na otázku, či je kultúra „stratová“, alebo nie. Jednoznačne preukázali, že kultúra generuje aj ekonomické hodnoty, vrátane kvantifikovateľného zisku a že kultúra výrazne podnecuje celkový spoločensko-hospodársky rozvoj. Navyše ide o „ekonomické odvetvie“ málo ohrozované výkyvmi ekonomického vývoja. V súčasnosti sú všeobecne považované kultúra (jej špecifická časť – tzv. kreatívny priemysel) spolu so službami a cestovným ruchom za piliere prosperujúcej ekonomiky. Keď sa ho podarilo zdefinovať, zistilo sa, že kreatívny priemysel prináša do európskej ekonomiky viac ako priemysel chemický. Číslo hovoria o jeho zodpovednosti za 5 % európskeho HDP a prácu pre 8,5 milióna ľudí.⁵

S istým časovým odstupom sa toto poznanie implementovalo v nastavení politík väčšiny západoeurópskych krajín a v súčasnosti pozvoľna preniká aj k nám.

V roku 2011 si Ministerstvo kultúry SR nechalo na základe spolupráce s British Council vypracovať základný informačný materiál „Východiská koncepcie na podporu kultúry a kreatívneho priemyslu“. Pokračovaním bola v roku 2013 štúdia s názvom „Správa o potenciáli kreatívneho priemyslu na Slovensku“. Prvým problémom sa ukázala byť neexistencia dát, ktoré o tomto segmente existujú len vo veľmi kusej a čiastkovej podobe. Štúdia kvalitatívne mapuje segmenty kreatívneho priemyslu na Slovensku a obsahuje sériu odporúčaní. Koncom roka 2013 zriadila vláda medzirezortnú pracovnú skupinu, vedenú ministerstvami kultúry a hospodárstva. Jej úlohou je vytvorenie základného strategického a implementačného materiálu, čo sa ale zatiaľ nepodarilo a výsledkom boli len východiská stratégie.

Paralelne s týmto procesom sa uskutočnilo programovanie štrukturálnych fondov na roky 2014-2020. S kreatívnym priemyslom sa počíta ako so súčasťou dvoch operačných programov, OP Veda a inovácie v časti o podpore podnikania a Integrovaného regionálneho operačného programu (IROP), kde existuje špecifická os na podporu kreatívneho priemyslu v infraštruktúre aj v mäkkých projektoch (prioritná os 3), Operačný program výskum a inovácie (prioritná os 4) a v Inovačnej stratégii BSK na roky 2014 -2020 (prioritné oblasti: Informačno komunikačné technológie, nové materiály a biomedicína).

⁵ Informácia z konferencie „Kreatívny priemysel na Slovensku“, ktorú pripravilo Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku v spolupráci s portálom EurActiv.sk a s podporou kancelárie Friedrich Ebert Stiftung na Slovensku. <http://www.euractiv.sk/kultura-a-media/clanok/co-potrebuje-kreativny-priemysel-na-slovensku-023775#sthash.xmHZNhwn.dpuf>

Je dôležité povedať, že diskusiu o kultúre nemôžeme nahradiť diskusiou o podpore kreatívneho priemyslu. Na tomto mieste citujeme prezidentku Fóra kreatívneho priemyslu Zoru Jaurovú: „Podpora kreatívneho priemyslu by nemala slúžiť ako výhovorka, že nemáme dostatočné kultúrne politiky. Len tá krajina má fungujúci kreatívny priemysel, ktorá má dostatočné schémy na podporu tvorby. Keď nebudeme mať podporu tvorby, tam kde sú ľudia kreatívni, budú nám inkubátory na nič, lebo tam nebude mať kto chodiť a čo tam robiť.“⁶

Medzi súčasné európske trendy patrí aj komplexnejší prístup ku kultúre v širších súvislostiach medziodvetvovej spolupráce. Výsledkom sú funkčné ekonomické modely, napríklad prepojenie kultúry a turizmu. Európska komisia sa snaží podporovať kreatívny priemysel odstraňovaním prekážok na jednotnom trhu, prostredníctvom špeciálneho podporného programu Kreatívna Európa či ďalších, ktoré síce nie sú špecificky zamerané na kreatívny priemysel ale je možné sa do nich zapojiť aj s takto ladenými podnikateľskými projektmi (COSME, Horizont 2020).

Všetky tieto trendy sú výzvou pre Bratislavský samosprávny kraj, ako implementovať svoje rozvojové projekty do celoeurópskych trendov rozvoja kultúry. V súčasnosti má Bratislavský kraj rozpracovaný kultúrny projekt, ktorý je priamou reakciou na tieto trendy (cezhraničná spolupráca SK-AT pri vzniku polyfunkčného kultúrno-kreatívneho centra v kaštieli v Modre). Ďalším je projekt vzniku kultúrno-spoločenského centra v synagóge v Senci. S podporou kreatívneho priemyslu súvisí aj projekt Stará tržnica (v spojení s KC Dunaj), projekt vytvorenia kreatívneho centra v Hurbanových kasárňach v Bratislave (projekt MK SR a mesta Bratislava), kreatívny inkubátor Galleria Cvernovka, ktorý vznikol spontánne na základe iniciatívy zdola, Kunsthalle a mnoho ďalších.

Vízia

V porovnaní so západnou Európou má vývoj kultúry na Slovensku a v ďalších postsocialistických krajinách svoje špecifiká a preto je aj implementácia európskych trendov niekedy problematická. To, čo kultúra v transformujúcich sa krajinách najviac potrebuje, asi najvýstižnejšie pomenoval poľský politik a ekonóm Jerzy Hausner: **„Na úrovni racionálneho uvažovania je dôležité celostné chápanie významu kultúry pre spoločensko-hospodársky rozvoj. Na politickej úrovni je treba vnímať kultúru nie ako výsledok činnosti verejných inštitúcií, ale ako čo najširšie chápanú sféru tvorivej aktivity ľudí. Na operačnej úrovni je dôležitá zmena zásad financovania kultúrnych aktivít tak, aby sme z verejných prostriedkov skutočne financovali živú podstatu kultúry a nielen infraštruktúru kultúry“** (Zdroj: Kultúrny kyslík – znovuzrodenie kritiky, Via Cultura; inštitút pre kultúrnu politiku, Bratislava, jún 2014).

Podstastou vízie rozvoja kultúry v Bratislavskom kraji je zámer vytvoriť predpoklady na premenu **„Bratislavského kraja na symbol modernej, progresívnej a rozmanitej kultúry, ktorá je aktívnou súčasťou života jeho obyvateľov a základom charakteristiky Bratislava – región kultúry.“** Prostriedkom a zároveň merateľným čiastkovým cieľom je podpora pluralitného kultúrneho a najmä tvorivého umeleckého prostredia z verejných finančných prostriedkov spravovaných Bratislavským

⁶ Informácia z konferencie „Kreatívny priemysel na Slovensku“, ktorú pripravilo Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku v spolupráci s portálom EurActiv.sk a s podporou kancelárie Friedrich Ebert Stiftung na Slovensku. <http://www.euractiv.sk/kultura-a-media/clanok/co-potrebuje-kreativny-priemysel-na-slovensku-023775#sthash.xmHZNhwn.dpuf>

samosprávnym krajom (Priorita 1, Opatrenie 1.1. Akčného plánu implementácie Stratégie rozvoja kultúry v BSK na roky 2015 – 2020).

2. Strategická vízia kultúrnej politiky BSK

Ambíciou tejto stratégie je artikulovať záujem o rozvoj kultúry v zmysle záväzného programu pre činnosť orgánov BSK, subjektov kultúrnej infraštruktúry, spolupracujúcich partnerov a komunikovať tento záujem najširšej verejnosti. Zároveň formuluje chápanie kultúry ako síce špecifickej a jedinečnej autonómnej oblasti, no súčasne aj ako dôležitého faktoru a predpokladu celkového sociálneho aj hospodárskeho rozvoja regiónu.

Aby sa kultúra stala jedným z určujúcich zdrojov celkového rozvoja regiónu, je potrebné pri implementácii strategickej vízie zvoliť vhodné nástroje a ich prostredníctvom stimulovať rozvoj kultúry v rozsahu celého spektra aktivít a oblastí. V tomto zmysle je určujúcim nastavenie dotačnej schémy BSK, čo je základný predpoklad následného komplexného rozvoja kultúrnej infraštruktúry a najmä kultúrnych a umeleckých aktivít regiónu.

Stratégia rozvoja kultúry sa priamo napája na strategické ciele Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja BSK 2014-2020 a to v prvom rade v rámci nasledujúcich strategických cieľov:

Strategický cieľ: Rozvoj poznatkovo orientovanej ekonomiky⁷

Názov opatrenia: 1. Posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií

1.4 Podpora inovatívnych prístupov vo sfére služieb a propagácia výsledkov výskumu

Popis aktivity: Podpora inovatívnych prístupov vo sfére služieb, kreatívnych centier, kultúrneho a kreatívneho priemyslu, sociálnej inovácie a demonštračných činností a propagácia výsledkov výskumu, inovácií a podpora poradenských služieb pre podniky v oblasti výskumu a inovácií.

Strategický cieľ: Rozvoj poznatkovo orientovanej ekonomiky a rozvoj služieb a turizmu

Názov opatrenia: 3. Zvýšenie konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov a podpora MSP v odvetví poľnohospodárstva a rybného hospodárstva

3.2 Rozvoj MSP spojených s európskymi a regionálnymi výzvami, najmä rozvoj výrobkov a služieb

Popis aktivity: Rozvoj MSP spojených s európskymi a regionálnymi výzvami, ako je kultúrny a kreatívny priemysel, nové formy cestovného ruchu a inovatívne služby odrážajúce nový spoločenský dopyt, alebo produkty a služby súvisiace so starnutím obyvateľstva, so starostlivosťou a so zdravotníctvom, s ekologickými inováciami, nízkouhlíkovým hospodárstvom a efektívnym využívaním zdrojov

Strategický cieľ: Zlepšenie kvality životného prostredia / Rozvoj služieb a turizmu

Názov opatrenia: 6. Ochrana ŽP a presadzovanie udržateľného využívania zdrojov

6.2 Ochrana, podpora a rozvoj kultúrneho a prírodného dedičstva

Popis aktivity: Ochrana, podpora a rozvoj kultúrneho a prírodného dedičstva s dôrazom na vinohradníctvo a nehmotné lokálne kultúrne dedičstvo ako napr. tradičné remeslá, ľudové umenie a lokálna umelecká tvorba. Využitie kultúrnej infraštruktúry územia a zabezpečenie dostupnosti, investície do diverzifikácie miestnych hospodárstiev prostredníctvom ochrany a zhodnocovania kultúrneho dedičstva a krajiny. Podpora budovania cykloturistických chodníkov.

⁷ Podľa PHSR BSK 2014-2020

6.6 Podpora udržateľného integrovaného rozvoja miest a obcí

Popis aktivity: Podpora udržateľného integrovaného rozvoja miest a obcí, okrem iného prostredníctvom udržateľnej mestskej kanalizácie, opatrení na obnovu priepustnosti pôdy, obnovy kontaminovaných miest (environmentálnych záťaží, regenerácia opustených priemyselných lokalít, obnovy kultúrnej infraštruktúry a zníženie miery znečistenia ovzdušia) a obnovy kultúrnej infraštruktúry. Preferovanie budovania veľkokapacitných parkovacích domov pred rozširovaním parkovacích miest s cieľom zachovania podielu zelene v obytných zónach.

Strategický cieľ: Rozvoj služieb a miestnych komunit

Názov opatrenia: 9. Podpora sociálneho začleňovania a boj proti chudobe

9.5 Podpora kultúrnych aktivít a angažovanosti občanov v oblasti kultúry

Popis aktivity: Podpora kultúrnych aktivít, kultúrnych projektov, organizácií a jednotlivcov a podpora angažovanosti občanov v oblasti kultúry, sebarealizácie jednotlivca a rozvoj tvorivosti.

Strategický cieľ: Rozvoj poznatkovo orientovanej ekonomiky

Názov opatrenia: 11. Zvyšovanie inštitucionálnych kapacít a zabezpečovanie efektivity verejnej správy

11.1 Investície do inštitucionálnych kapacít a do efektivity verejnej správy a verejných služieb

Popis aktivity: Investície do inštitucionálnych kapacít a do efektivity verejnej správy a verejných služieb s ohľadom na reformy, lepšiu reguláciu a dobrú správu a podpora zavádzania protikorupčných opatrení.

11.2 Budovanie kapacít nositeľov politík zamestnanosti, vzdelávania, sociálnych politík a sektorových a územných stratégií

Popis aktivity: Budovanie kapacít nositeľov politík zamestnanosti, vzdelávania, sociálnych politík a sektorových a územných stratégií za účelom prípravy a realizácie reforiem na národnej, regionálnej a miestnej úrovni. Budovanie medzinárodnej spolupráce za účelom prenosu know-how, príkladov dobrej praxe a internacionalizácie subjektov verejného, súkromného a neziskového sektora.

Strategická vízia kultúry zvyrazňuje ekonomickú a sociálnu hodnotu a funkciu kultúry. V tomto zmysle kultúru vníma ako faktor ovplyvňujúci ekonomiku a súčasne samostatné a významné ekonomické odvetvie s priamym dosahom najmä na podporu zamestnanosti, rozvoj služieb a cestovného ruchu. Cieľom tejto vízie je podpora komunitného života a pocitu identifikácie občanov s tvorbou, ochranou a kultiváciou kultúrnych hodnôt a kultúrneho dedičstva. Kládne si za cieľ vytvoriť podmienky pre najlepší možný kultúrny servis pre všetkých občanov, spoluvytvárať kvalitný verejný život a „verejné prostredie“, rozvíjať estetické a etické hodnoty v súlade s európskymi a svetovými kultúrnymi tradíciami, predchádzať sociálnej exklúzii a sociopatologickým javom. Zároveň chce napomôcť autentickej a vierohodnej sebaidentifikácii regiónu (Bratislava – región kultúry), tak ako je to bežné v iných krajinách, regiónoch a mestách (Holandsko – krajina veterných mlynov, Miláno - mesto opery, Burgenland – región vína a pod.).

Medzi základné zásady strategickej vízie rozvoja kultúry patria: demokratizácia, decentralizácia, transparentnosť, internacionalizácia, profesionalizácia, reštrukturalizácia, prirodzená konkurencia, koexistencia čo najširšieho spektra aktivít, druhov a žánrov kultúry a umenia. Koncept kultúrneho pluralizmu vníma aj ako pôsobenie proti negatívnym vplyvom komercializácie.

Súčasťou vízie je vnímanie kultúry ako dialógu, otvoreného systému schopného stálej reakcie na zmeny a podnety.

3. Dlhodobé zásady kultúrnej politiky BSK

Predpokladom úspešného uplatňovania stratégie rozvoja kultúry a jej dlhodobej udržateľnosti je dôsledné dodržiavanie a presadzovanie všeobecných dlhodobých zásad kultúrnej politiky samosprávneho kraja na všetkých úrovniach rozhodovania, riadenia a výkonu kompetencií Bratislavského samosprávneho kraja:

- Vytvárať univerzálny otvorený kultúrny priestor, stimulovať rozvoj kultúrneho života a umeleckej tvorby a sprístupňovať kultúrne hodnoty pre obyvateľov a návštevníkov kraja
- Vytvárať podmienky pre rozvoj všetkých foriem kultúrnych aktivít a umeleckej tvorby v celom spektre oblastí, druhov, foriem, žánrov a pre činnosť aktérov zriadených aj nezriadených kultúry
- Rozvíjať, inovovať a optimalizovať bázu zriadených kultúrnych zariadení ako nosný prvok infraštruktúry a zároveň nástroj výkonu kompetencií v oblasti kultúry
- Pri podpore kultúry efektívne a transparentne využívať dostupné finančné a nefinančné zdroje
- Podporovať previazanosť kultúry s inými odvetvami a oblasťami, ako je marketing regiónu, cestovný ruch, školstvo, sociálna oblasť, či medzinárodné vzťahy
- Vytvárať funkčné partnerstvá a sieťovať aktérov kultúrneho diania a umeleckej tvorby všetkých platforiem a na všetkých úrovniach
- Aktívne komunikovať s odbornou i širšou verejnosťou, priebežne vyhodnocovať nastavenie kultúrnej politiky, jej plnenie a reagovať na nové podnety
- Poznávať, chrániť a prezentovať hmotné a nehmotné kultúrne dedičstvo, rešpektovať a nadväzovať na históriu a tradície regiónu
- Prednostne podporovať neziskové kultúrne aktivity a aktivity, s ktorými sú spojené jedinečné umelecké tvorivé prejavy a zachovanie jedinečných kultúrnych hodnôt a tradícií

4. Strategické oblasti rozvoja kultúry

4.1. Otvorený a efektívny systém financovania kultúry a umenia

Základným predpokladom rozvoja kultúry je jej zmysluplné financovanie. Najdôležitejšou súčasťou strategickú vízie rozvoja kultúry v Bratislavskom regióne je zriadenie samostatnej dotačnej schémy určenej na podporu kultúrnych aktivít: **Bratislavskej regionálnej dotačnej schémy na podporu kultúry** (v zmysle dotačnej podschémy existujúcej dotačnej schémy BSK). Dotačný systém by zrovnoprávnil šance na získanie finančnej podpory pre všetky subjekty kultúry pôsobiace v kraji – právnické a fyzické osoby tak, ako ich definuje § 3 Všeobecne záväzného nariadenie BSK č. 6/2012 (horizontálny rozvoj kultúry) a zároveň by sa stal aj nástrojom kontinuálnej viacročnej podpory (vertikálny rozvoj kultúry). Dotačný systém by bol rozdelený na nasledujúce oblasti:

1. Ochrana kultúrneho dedičstva
2. Podpora ľudovej a neprofesionálnej kultúry
3. Podpora pamäťových aktivít a činností
4. Podpora divadla a tanca
5. Podpora filmového umenia

6. Podpora literatúry
7. Podpora výtvarného umenia
8. Podpora hudobného umenia
9. Podpora medziodborových umeleckých aktivít

Transparentnosť, odbornosť a nezávislosť dotačnej schémy má garantovať nezávislý poradný orgán, **Rada BSK pre kultúru a umenie**, ktorej poslaním má byť odborné posúdenie žiadostí (projektov) o poskytnutie dotácií. Na odborné posúdenie má nadväzovať štandardný ďalší postup v súlade s VZN č. 6/2012 – prerokovanie žiadostí v Dotačnej komisii a schválenie dotácií v Zastupiteľstve BSK.

Navrhovaný dotačný systém má byť financovaný prostredníctvom všeobecne záväzného nariadenia kraja s tým, že každoročne by bola vyčlenená suma v rozpočte BSK na rok „t“ vo výške 1,35% z daňových príjmov BSK za rok „t-2“, maximálne však do výšky 1 000 000,- EUR (napríklad v schválenom rozpočte na rok 2016 by sa vyčlenili finančné prostriedky pre dotačný systém vo výške 1,35% z daňových príjmov roku 2014).

4.2. Diverzita a optimalizácia infraštruktúry kultúry

Bratislavský samosprávny kraj priamo participuje na rozvoji kultúry v regióne prostredníctvom siedmich kultúrnych zariadení vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti. Ich činnosť musí byť nielen vysoko profesionálna a umelecky hodnotná, ale aj transparentná a ekonomicky efektívna. To nie je možné bez systému zabezpečenia kontroly a hodnotenia efektivity hospodárenia a činnosti kultúrnych zariadení (**systém auditov a optimalizačných opatrení**).

Dôležitým nástrojom optimalizácie činnosti kultúrnych zariadení BSK je zavedenie inštitútu konkurzov pri obsadzovaní pozícií riaditeľov kultúrnych zariadení a časové ohraničenie menovania do funkcie na dobu päť rokov.

Ďalším krokom k rozvoju infraštruktúry je vnímanie Bratislavského samosprávneho kraja ako oblasti, v ktorej existujú štyri špecifické subregióny – Bratislava, Záhorie, Malokarpatsko a Podunajsko (Senecko). Súčasťou vízie BSK je analýza možností podpory existujúcich (napr. Hrad Devín, galéria Danubiana, múzeum v Senci – vo väzbe na cestovný ruch), resp. vzniku nových múzeí, galérií a osvetových stredísk v každom zo subregiónov.

4.3. Nefinančná podpora kultúry

Stratégia rozvoja kultúry počíta so zavedením morálneho stimulu – **Ceny BSK za kultúru**, ktorá by bola každoročne udeľovaná za výnimočné činy v oblasti divadla, filmu, hudby, pohybového umenia, literatúry, výtvarného umenia, architektúry, dizajnu a za výnimočné diela a počiny v ďalších oblastiach kultúry a umenia.

Dôležitým prvkom podpory kultúry je **integrácia verejných priestranstiev** do kultúrneho života regiónu a to jednak v zmysle priblíženia sa kultúry k obyvateľom a návštevníkom kraja („mobilita kultúry“). Pod touto strategickou oblasťou sa rozumie napr. podpora zájazdových predstavení z repertoáru zriaďovaných i nezriaďovaných subjektov do kultúrnych domov na území regiónu. Ďalšou oblasťou uvažovania je vnímanie kultúry ako jedného z nástrojov rozvoja cestovného

ruchu, tj. vytváraním atraktívnych produktov cestovného ruchu, ktoré dokážu budovať identitu destinácie prostredníctvom výrazných podujatí.

Plnohodnotnou podporou pre rozvoj kultúry a umenia je aj **logistická pomoc**, práca s informáciami, marketing, **propagácia**, sieťovanie a vytvárania partnerstiev, koordinácia medzisektorovej spolupráce. Do tejto kategórie patrí napr. prezentácia bratislavskej regionálnej kultúry v rámci programu SK PRES (Slovensko ako predsedajúca krajina Rady Európskej Únie).

4.4. Ochrana, sprístupňovanie a prezentácia kultúrneho dedičstva

Kultúrne dedičstvo je zdrojom poznania, súčasťou identity, výchovným a vzdelávacím prostriedkom, zdrojom zážitkov, ale aj potenciálnym produktom. Všeobecne akceptovanou premisou ochrany kultúrneho dedičstva je poznanie, že sa zachovajú a rozvíjajú len tie jeho súčasti, ktoré sú užívané a autenticky integrované do života. Obzvlášť to platí o nehnuteľných súčastiach pamiatkového fondu. Prvým predpokladom integrácie pamiatkového fondu vo vlastníctve BSK je vykonanie **pasportizácie** národných kultúrnych pamiatok a analýzy využitia jednotlivých objektov. Definovanie využitia a adresnosť prevádzkovateľa (správcu) pamiatky je predpokladom efektívnej údržby, adaptácie, či rekonštrukcie pamiatok.

Samotný proces **integrácie pamiatok do života regiónu** a ich využívanie musí rešpektovať nielen pamiatkové hodnoty jednotlivých objektov, ale aj širší kontext možností, záujmov a potrieb. V tomto zmysle je potrebné kultúrne dedičstvo vnímať aj ako istý **potenciálny produkt** (napríklad cestovného ruchu). Tomu musí byť podriadená dostupnosť, atraktívnosť a previazanosť na ďalšie oblasti ako sú napríklad doprava a služby. Rovnako dôležité je aj prepojenie pamiatok na miestne tradície, špeciality a atrakcie.

Vytváranie pozitívneho vzťahu k dejinám, tradíciám a identite regiónu je potrebné podporovať a stimulovať. V podmienkach BSK je to súťaž o **Ocenenie za príkladnú obnovu** objektov tradičnej ľudovej architektúry.

Na základe spoločného rokovania ministra kultúry, predsedu BSK a primátora hlavného mesta je cieľom pripraviť a realizovať spoločné projekty na území Bratislavy: Keltská Bratislava a Devín ako historická pamiatka a priestor pre súčasnú kultúru (koncerty, divadelné predstavenia).

Ďalším cieľom rozvoja kultúry aj vo vzťahu k cestovného ruchu je pešia náučná historická trasa Malými Karpatmi so zastaveniami (besiedkami) a informačnými tabuľami.

4.5 Modernizácia

Ambíciou tejto stratégie je predovšetkým vytvárať cez jednotlivé nástroje jej implementácie prostredie a podmienky žižlivé pre **rozvoj hodnotných a kvalitných kultúrnych aktivít a umeleckej tvorby** na princípoch profesionality, rovnosti príležitostí, transparentnosti, odbornosti a kultúrnej plurality. Osobitným stimulom kvalitatívneho rozvoja je intenzívna komunikácia so zahraničím, na čo má Bratislavský kraj dobré podmienky. Zvyšovanie kvality umeleckej tvorby je automaticky spojené s vytváraním podmienok pre uplatňovanie princípov kreatívneho priemyslu. Vlajkovým projektom v tomto slova zmysle je zriadenie tvorivého centra v kaštieli v Modre. Do kategórie projektov založených na princípe modernizácie národných kultúrnych pamiatok patrí i projekt vzniku

kultúrnospoločenského centra v synagóge v Senci. Modernizácia Malokarpatskej knižnice v Pezinku je zase príkladom nasledovania strategického cieľa rozvoja informačno-komunikačných technológií. Tento prístup k modernizácii kultúrneho diania v regióne je jedným z dôležitých cieľov. Prvým predpokladom je dôsledná analýza možností, ako podchytiť existujúcu kreatívnu silu v regióne v zmysle vyššie spomínaných podporných mechanizmov.

4.6. Sociálny aspekt kultúry

Pretože kultúra je zároveň prostriedkom spoločenskej komunikácie, predpokladaným efektom má byť adekvátne **ovplyvňovanie a kultivovanie vkusu, záujmov a potrieb** všetkých návštevníkov kultúrnych podujatí. Je preto dôležité vytvárať zároveň podmienky pre čo najväčšiu **dostupnosť kultúry** a centrovať jednotlivé aktivity aj na **špecifické cieľové skupiny** (deti, mládež, seniori, telesne postihnutí a pod.). V tomto kontexte je významný sociálny aspekt kultúry ako **nástroja sociálnej inklúzie a prevencie sociopatologických javov**.

Nie je možné úplne symetricky a rovnomerne saturovať kultúrnymi a umeleckými aktivitami celé územie regiónu. Je však dôležité poskytnúť všetkým obyvateľom kraja relevantnú ponuku a možnosti čo je možné len za predpokladu integrácie a podpory všetkých subjektov kultúrneho diania Bratislavského kraja.

4.7. Školstvo

So spomenutým sociálnym aspektom kultúry priamo súvisí, respektíve je jeho špecifickou súčasťou, úzka väzba kultúry a školstva. Presnejšie povedané **vzdelávacia funkcia** kultúry (kultúra ako nositeľ a spostredkovateľ poznania a informácií, kultúra ako nástroj na získavanie vedomostí a nadobúdanie zručností, profesionálne predpoklady na uplatnenie na trhu práce) a **výchovná funkcia** kultúry (celková kultivácia, ovplyvňovanie životného štýlu a spôsobu života).

IV. PROGRAMOVÁ ČASŤ

1. Nástroje implementácie stratégie rozvoja kultúry

1.1. Politické orgány systému kultúrnej politiky BSK

Politické orgány vyšších samosprávnych krajov ustanovuje zákon NR SR č. 302/2001 Z. z. o samosprávnych krajoch:

Zastupiteľstvo Bratislavského samosprávneho kraja stanovuje základné ciele v oblasti kultúry, schvaľuje programové, koncepcné a strategické materiály, prijíma všeobecne záväzné nariadenia (VZN) a ďalšie materiály, rozhoduje o zriaďovaní, transformovaní, zlučovaní a zrušení kultúrnych zariadení zriaďovaných samosprávnym krajom, berie na vedomie správy a informácie, schvaľuje rozpočet BSK a jeho úpravy, schvaľuje dotácie v súlade s príslušným VZN, schvaľuje návrhy na ocenenia udeľované samosprávnym krajom, svojimi uzneseniami zaväzuje predsedu samosprávneho kraja a riaditeľa úradu samosprávneho kraja k plneniu prijatých uznesení

Komisia kultúry Bratislavského samosprávneho kraja je poradným a iniciačným orgánom zastupiteľstva samosprávneho kraja, vyjadruje sa k materiálom predkladaným na zasadania zastupiteľstva, predkladá vlastné návrhy materiálov, komunikuje s ďalšími komisiami zastupiteľstva, úradom samosprávneho kraja, poradnými orgánmi predsedu samosprávneho kraja, kultúrnymi zariadeniami zriaďovanými samosprávnym krajom a ďalšími subjektmi z oblasti kultúry

Dotačná komisia Bratislavského samosprávneho kraja je poradným a iniciačným orgánom zastupiteľstva samosprávneho kraja pre pridelovanie dotácií v súlade s predmetným všeobecne záväzným nariadením samosprávneho kraja.

1.2. Strategické, koncepcné a implementačné nástroje

Rámcovými koncepcnými materiálmi rozvoja BSK sú: **Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja BSK na roky 2014 – 2020** (PHSR), na ktorý nadväzuje **Akčný plán BSK pre implementáciu PHSR BSK na roky 2014 – 2020** a v širšom kontexte aj **Územný plán regiónu – Bratislavský samosprávny kraj** alebo **Marketingová stratégia destinácie Bratislavský región doma i v zahraničí pre roky 2014-2016**.

Samostatný programový dokument pre oblasť kultúry mal Bratislavský kraj vypracovaný na obdobie 2002 – 2005 (Konceptia rozvoja kultúry a športu v podmienkach Bratislavského samosprávneho kraja v rokoch 2002 – 2005). Strategickú víziu rozvoja kultúry, jednotlivé priority a opatrenia na nasledujúcich päť rokov formuluje až táto **Stratégia rozvoja kultúry v podmienkach Bratislavského samosprávneho kraja na roky 2015 – 2020**.

Súčasťou stratégie sú **Dlhodobé zásady kultúrnej politiky BSK**. Opatrenia na najbližšie obdobie (roky 2015 až 2017) sú zapracované do **Akčného plánu implementácie Stratégie rozvoja kultúry v podmienkach Bratislavského samosprávneho kraja na roky 2015 – 2020**.

1.3. Inštitucionálne nástroje

Základným inštitucionálnym nástrojom je **infraštruktúra kultúry**, v podmienkach BSK zatiaľ vnímaná predovšetkým ako sieť **Kultúrnych zariadení** (7 inštitúcií) v zriaďovateľskej pôsobnosti Bratislavského kraja. Takéto zúženie vnímania kultúrnej infraštruktúry je pre rozvoj kultúry kontraproduktívne a v istom zmysle aj diskriminačné. V skutočnosti je kultúrna infraštruktúra kraja mimoriadne pestrá a rozsiahla (bližšie v časti **Subjekty kultúrneho diania v BSK**).

Vzhľadom na špecifiká kraja ide o skutočne obrovský potenciál ďalšieho rozvoja regiónu, ktorý je potrebné vnímať komplexne a tomu zodpovedajúcim spôsobom nastaviť a implementovať kultúrnu politiku kraja.

Špecifickým nástrojom podpory rozvoja kultúry je inštitút legislatívnych noriem. BSK nemá priamy dosah na všeobecne záväzný právny rámec. Môže však účinne využívať **inštitút všeobecne záväzných nariadení** či už pri participácii na tvorbe infraštruktúry, v oblasti finančných dotácií kultúry, alebo nefinančných stimulov (napríklad ocenenia).

Osobitným inštitútom sú expertné poradné orgány a odborné pracovné skupiny. Zastupiteľstvo samosprávneho kraja môže ustanoviť, alebo predseda samosprávneho kraja môže menovať:

Expertné poradné orgány (rady, komisie, zbory) sú priebežne pôsobiace poradné a iniciačné orgány predsedu samosprávneho kraja alebo komisie kultúry Zastupiteľstva BSK, pre analytické, koncepčné, metodické a ďalšie odborné poradenstvo v rozsahu stanovených kompetencií

Odborné pracovné skupiny sú poradné a iniciačné orgány predsedu samosprávneho kraja alebo komisie kultúry Zastupiteľstva BSK, pôsobiace v rozsahu konkrétneho poverenia.

Súčasťou tejto strategickej vízie je zriadenie **Rady BSK pre kultúru a umenie**, ktorej úlohou bude z pozície nezávislého odborného grémia posudzovať žiadosti (projekty) o dotácie v **Bratislavskej regionálnej dotačnej schéme na podporu kultúry**. Výber žiadateľov i s konkrétnymi návrhmi výšky dotácií, Rada BSK pre kultúru a umenie následne odovzdá dotačnej komisii.

1.4. Finančné nástroje

Základným nástrojom finančnej podpory rozvoja kultúry v podmienkach Bratislavského samosprávneho kraja je **Programový rozpočet BSK**. Jeho súčasťou sú:

- Rozpočty kultúrnych zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK
- Rozpočet manažmentu kultúry a podpory kultúrnych podujatí (oddelenie kultúry Úradu BSK)
- Dotácie poskytnuté v súlade s príslušným VZN BSK (toho času č. 6/2012).

Rekapitulácia vývoja programového rozpočtu 10 (kultúra) je uvedená v tabuľke:

	2010	2011	2012	2013	2014
Program 10	2 980 252,89 €	3 657 059,35 €	3 810 002,62 €	3 653 486,07 €	3 810 858,26 €
Podprogram 10.1	21 512,06 €	178 830,45 €	129 480,62 €	74 600,07 €	171 021,26 €

Pre projekty a aktivity z oblasti kultúry nemá Bratislavský kraj vytvorenú samostatnú dotačnú schému a súčasné nastavenie všeobecnej dotačnej schémy BSK sa riadi najmä princípmi politickej parity a teritoriálnej symetrie. Najdôležitejšou súčasťou strategickej vízie je zriadenie samostatnej dotačnej podschémy určenej na podporu kultúrnych aktivít: **Bratislavskej regionálnej dotačnej schémy na podporu kultúry**. Dotačný systém by zrovnoprávnil šance na získanie finančnej podpory pre subjekty kultúry pôsobiace v kraji v zmysle vymedzenia oprávnených žiadateľov podľa VZN č. 6/2012 (horizontálny rozvoj kultúry) a zároveň by sa stal aj nástrojom kontinuálnej viacročnej podpory (vertikálny rozvoj kultúry).

Dôležitým predpokladom rozvoja kultúry sú **rozvojové investície** do infraštruktúry kultúry (rekonštrukcie stavebných objektov, najmä nehnuteľných kultúrnych pamiatok, modernizácia technológií a inovácie).

Príslušné organizačné útvary Úradu BSK ako Odbor stratégie územného rozvoja a riadenia projektov získavajú **externé finančné zdroje** z grantov a dotačných schém na základe požiadaviek jednotlivých odborov a oddelení (vrátane oddelenia kultúry). Kultúrne zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK okrem finančných zdrojov z externých grantov (najmä MK SR) a dotácií získavajú aj **sponzorské príspevky a dary** (finančné aj nefinančné). Údaje o externých finančných zdrojoch kultúrnych zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK sú uvedené v tabuľke prehľadu rozpočtov kultúrnych zariadení v analytickej časti dokumentu (str. 18).

Krátky prehľad potenciálnych externých finančných zdrojov v oblasti kultúry:

- Program Európskej komisie Kreativna Európa 2014 – 2020
- Program Európskej komisie Európa pre občanov 2014 – 2020 (projekty podporujúce medzikultúrnu komunikáciu)
- Program Európskej komisie INTERREG V-C Stredná Európa 2020
- Program Európskej komisie INTERREG V-A Slovenská republika – Rakúsko (program má byť schválený Európskou komisiou v júni 2015)
- Dotácie z rozpočtovej kapitoly Úradu vlády SR (kultúrne aktivity a umelecká tvorba)
- Dotácie Ministerstva kultúry SR
- Program rozvoja vidieka 2014 – 2020 Ministerstva pôdohospodárstva (vidiecky cestovný ruch)
- Integrovaný regionálny operačný program (IROP) 2014 – 2020 Ministerstva pôdohospodárstva (sprostredkovateľom je Ministerstvo kultúry)
- Nadácia EKOPOLIS – programy Priestory a Pohoda za mestom
- Nadácia Prima banky Slovensko
- Nadácia SPP
- Nadácia Orange
- Nadácia VÚB
- Nadácia Pontis – nadačný fond Slovenskej sporiteľne
- Stredoeurópska nadácia (CEF)
- Svetový pamiatkový fond – program Kultúrne dedičstvo

Pre podporu a rozvoj kultúry sú nevyhnutné aj investície do podporných aktivít, ako je propagácia, podpora cestovného ruchu, budovanie zázemia a infraštruktúry pre obyvateľov a návštevníkov kraja (doprava, služby, informácie...).

1.5. Nefinančné nástroje podpory kultúry

Medzi základné nefinančné nástroje podpory kultúry patria morálne stimuly, ako je udeľovanie ocenení a uznaní. Preto akčný plán implementácie stratégie v opatrení 5.1 navrhuje zaviesť udeľovanie **Ceny BSK za kultúru** (opatrenie 5.1). Záujem o kultúru podporujú aj rôzne **súťaže**, napríklad pre návštevníkov kraja, účastníkov kultúrnych podujatí, či školy. Dobre dizajnované súťaže plnia tiež edukačnú a propagačnú funkciu.

Súčasťou stratégie je zavedenie **systemu hodnotenia kvality a efektívnosti** o optimalizácie infraštruktúry. Dôležitým doplnkom existujúcej kultúrnej infraštruktúry je **integrácia verejných priestranstiev** do kultúrnych a umeleckých aktivít a **logistická pomoc** nezávislej kultúrnej scény, respektíve poskytovanie ďalších benefitov (záštita, propagácia a pod.).

Ďalšími účinnými spôsobmi podpory kultúry sú: **práca s informáciami** (databázy), **vytváranie partnerstiev** (najmä oblasť cezhraničnej spolupráce SK/AT, SK/HU) a **sieťovanie** aktérov kultúrneho diania, **marketing, propagácia** a využívanie **mediálneho priestoru**. Osobitný význam má aj **koordinácia medzisektorovej spolupráce** (cestovný ruch, služby).

2. Akčný plán

Akčný plán implementácie stratégie rozvoja kultúry BSK nadväzuje na PHSR BSK 2015-2020 a ďalej ho rozvíja v rámci základných nasmerovaní politiky celkového rozvoja BSK a je v súlade s jeho akčným plánom implementácie PHSR.

PRIORITA 1: Nastavenie funkčného systému finančnej podpory kultúry a umenia

Opatrenie 1. 1:

Vytvorenie samostatnej dotačnej podschémy pre rozvoj kultúry (Bratislavská regionálna dotačná schéma na podporu kultúry)

Termín: **2016**

Merateľné ukazovatele: Zriadenie samostatnej dotačnej podschémy, zriadenie odborného expertného orgánu (nastavenie kritérií, štatútu, rokovacieho poriadku), vyčlenenie prostriedkov v rozpočte BSK, minimálne 40 %-ná podpora žiadateľov z oblasti nezriaďovanej kultúry

Opatrenie 1. 2:

Vytvorenie expertného poradného orgánu predsedu BSK (Rada BSK pre kultúru a umenie)

Termín: **2015**

Merateľné ukazovatele: Štatút a rokovací poriadok expertného poradného orgánu predsedu BSK (Rada BSK pre kultúru a umenie)

PRIORITA 2.: Podpora inštitucionálneho rozvoja kultúry

Opatrenie 2.1:

Vypracovanie konceptu podpory galerijnej činnosti

Termín: **2016**

Merateľné ukazovatele: Koncept podpory galerijnej činnosti

Opatrenie 2.2:

Vypracovanie konceptu podpory osvetovej činnosti

Termín: **2016**

Merateľné ukazovatele: Koncept podpory osvetovej činnosti

Opatrenie 2.3:

Vypracovanie konceptu podpory múzejnej činnosti

Termín: **2016**

Merateľné ukazovatele: Koncept podpory múzejnej činnosti

Opatrenie 2.4:

Vypracovanie konceptu podpory knižničnej činnosti

Termín: **2016**

Merateľné ukazovatele: Koncept podpory knižničnej činnosti

PRIORITA 3: Nastavenie systému hodnotenia kvality a efektívnosti

Opatrenie 3.1:

Zavedenie systému obsadzovania funkcií riaditeľov kultúrnych zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK formou konkurzov s funkčným obdobím päť rokov

Termín: **2016**

Merateľné ukazovatele: Vypracovanie podmienok na obsadzovanie funkcií riaditeľov kultúrnych zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK formou konkurzov prostredníctvom odborne profilovaných nezávislých komisií

Opatrenie 3.2:

Nastavenie systému odmeňovania riaditeľov kultúrnych zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK na princípoch hodnotenia kvality a efektívnosti

Termín: **2016**

Merateľné ukazovatele: Vypracovanie Kritérií na hodnotenie kvality a efektívnosti

PRIORITA 4: Optimalizácia infraštruktúry

Opatrenie 4.1:

Zabezpečenie podmienok a koncepcie činnosti Divadla LUDUS po skončení nájmu v priestoroch Tower Stage

Termín: **2019**

Merateľné ukazovatele:

Vytipovanie vhodného sídla Divadla Ludus – 2016

Nastavenie podmienok prevádzky Divadla Ludus v novom sídle, resp. nových priestoroch (zväziť obnovenie Školy Ludus) – 2017

V prípade nutnosti adaptovať priestory – projektová dokumentácia k adaptácii nových priestorov na účely prevádzky Divadla Ludus – 2018

Sťahovanie Divadla Ludus do nových priestorov – 2019

Opatrenie 4.2:

Zriadenie polyfunkčného kultúrno-spoločenského centra v synagóge v Senci

Termín: **2018**

Merateľné ukazovatele: Rekonštrukcia objektu, Vypracovanie Modelu prevádzky synagógy v Senci

Opatrenie 4.3:

Analýza prevádzkových potrieb kultúrnych zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK a efektívnosti ich jednotlivých prevádzok, analýza možností využitia národných kultúrnych pamiatok vo vlastníctve BSK (kaštieľ a park v Stupave, kaštieľ a park v Malinove, Pamätný dom J. Kupeckého v Pezinku)

Termín: **2016**

Merateľné ukazovatele: Výstupný analytický materiál

PRIORITA 5: Nastavenie systému nefinančných stimulov podpory kultúry

Opatrenie 5.1:

Zaviest' udeľovanie Ceny BSK za kultúru

Termín **2016**

Merateľné ukazovatele: Štatút a rokovací poriadok návrhovej komisie pre udeľovanie ceny BSK za kultúru

Opatrenie 5.2:

Zavedenie systému súťaží (návštevníci kultúrnych podujatí a regiónu, školy, využitie médií)

Termín: **2016**

Merateľné ukazovatele: Zriadenie odbornej pracovnej skupiny, Vypracovanie štatútov súťaží

Opatrenie 5.3:

Integrovanie verejných priestorov do kultúrneho diania regiónu

Termín: **Priebežne**

Merateľné ukazovatele: Analytický materiál pre vytipovanie vhodných priestorov a zmapovanie ich potenciálu

PRIORITA 6: Skvalitňovanie poskytovaných služieb, inovácie

Opatrenie 6.1:

Modernizácia Malokarpatskej knižnice v Pezinku – vytvorenie regionálneho knižnično-dokumentačného a informačného centra

Termín: **2018**

Merateľné ukazovatele: Vybavenie informačno-komunikačnou technológiou, rozšírenie ponuky služieb

Opatrenie 6.2:

Vytvorenie viacúčelového kultúrnoosvetového a kreatívneho centra (Malokarpatské osvetové stredisko Modra)

Termín: **2019**

Merateľné ukazovatele: Spoločné aktivity organizácií zapojených do projektu, vypracovanie projektu rekonštrukcie, obnova objektov

Opatrenie 6.3:

Adaptácia podkrovných priestorov Malokarpatského múzea v Pezinku pre účely vzniku depozitára a organizáciu ďalších aktivít

Termín: **2019**

Merateľné ukazovatele:

Vypracovanie projektovej štúdie – 2016

Stavebná realizácia – 2019

Opatrenie 6.4:

Rozšírenie ponuky služieb pre marginalizované skupiny občanov (zdravotne postihnutí, seniori), využitie kultúry ako nástroja sociálnej inklúzie

Termín: **Priebežne**

Merateľné ukazovatele: Kompletizácia bezbariérových prístupov, vypracovanie ponuky špeciálnych služieb

PRIORITA 7: Zachovanie, sprístupňovanie a prezentácia kultúrneho dedičstva

Opatrenie 7.1:

Pasportizácia národných kultúrnych pamiatok vo vlastníctve BSK

Termín: **2015**

Merateľné ukazovatele: Vypracovanie evidenčných listov

Opatrenie 7.2:

Stimulácia aktivity v oblasti poznávania, ochrany a prezentácie kultúrneho dedičstva

Termín: **Priebežne**

Merateľné ukazovatele: Odborné konferencie k Dňom európskeho kultúrneho dedičstva, printové výstupy (zborníky), súťaž Ocenenie za príkladnú obnovu, pokračovanie v edícii spracúvajúcej pamiatky na území BSK a to príprava publikácie Sakrálné pamiatky Bratislavskej župy a ďalších

Opatrenie 7.3:

Obnova národných kultúrnych pamiatok vo vlastníctve BSK a ich adaptácia na nové použitie

Termín:

2017 Bratislavské bábkové divadlo

2017 Múzeum Ferdiša Kostku

2018 Synagóga v Senci

2019 Kaštieľ a záhrada v Modre (Malokarpatské osvetové stredisko)

2017 Zámer využitia a pamiatkovej obnovy kaštieľa a parku v Stupave

Merateľné ukazovatele: Analýza využitia, príprava projektovej dokumentácie, realizácia rekonštrukcií

Opatrenie 7.4:

Realizácia spoločných projektov s MK SR a hlavným mestom SR

Termín: **Priebežne**

Merateľné ukazovatele: Projekt Keltská Bratislava, Devín ako historická pamiatka a priestor pre súčasnú kultúru

V. ZÁVER

Stratégia rekapituluje východiská a súčasný stav, pomenúva slabé a silné stránky, poukazuje na obrovský potenciál kultúry, definuje strategické oblasti, priority, opatrenia a nástroje ich plnenia v podobe **Akčného plánu implementácie Stratégie rozvoja kultúry v podmienkach Bratislavského samosprávneho kraja na roky 2015 – 2020**.

Úspešne a efektívne Implementovať Stratégiu rozvoja kultúry v podmienkach BSK na roky 2015-2020 nemožno izolovane od iných aspektov, faktorov, prvkov, opatrení a subjektov celkového strategického rozvoja územia a bez komplexného vnímania regiónu nie len ako územia, ale, a to predovšetkým, aj ako komplexného sociálneho a ekonomického organizmu. Konečným cieľom stratégie je vytvoriť predpoklady a podmienky na rozvoj kultúry v Bratislavskom v celej diverzite jej oblastí, foriem, aktivít a platforiem.

Odporúčania

1. Realizovať stratégiu rozvoja kultúry na základe Akčného plánu implementácie Stratégie rozvoja kultúry v podmienkach Bratislavského samosprávneho kraja na roky 2015 – 2020
2. Vyhodnotiť plnenie Akčného plánu implementácie Stratégie rozvoja kultúry v podmienkach Bratislavského samosprávneho kraja v roku 2017
3. Aktualizovať Akčný plán implementácie Stratégie rozvoja kultúry v podmienkach Bratislavského samosprávneho kraja na roky 2018 – 2020.